

Meedoen in Noord-Holland

Programma Zorg & Welzijn 2009-2012

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Inleiding	6
Hoofdstuk 1. Rol provincie in zorg en welzijn	8
Hoofdstuk 2. Wat hebben we gedaan en geleerd?	10
Hoofdstuk 3. Maatschappelijke ontwikkelingen, trends en achtergronden.....	12
Hoofdstuk 4. Drie programmalijnen in één programma	14
Hoofdstuk 5. Gezond Opgroeien.....	16
5.1 Beleidsvisie	16
5.2 Provinciale rol	16
5.3 Ontwikkelingen	16
5.4 Doelstellingen.....	17
5.4.1 Jeugdmonitor.....	17
5.4.2 Participatie.....	17
5.4.3 Beeldvorming	18
5.4.4 Centra voor Jeugd en Gezin	18
5.4.5 Jeugd en alcohol/drugs	18
5.4.6 Kwetsbare jongeren.....	19
5.4.7 Radicalisering.....	19
5.5 Wat hebben we in 2012 bereikt?	21
5.6 Relaties met andere programmalijnen en beleidskaders	23
Hoofdstuk 6. Actief Meedoen	24
6.1 Beleidsvisie	24
6.2 Provinciale rol	24
6.3 Ontwikkelingen	24
6.4 Doelstellingen.....	25
6.4.1 Onderwijs & Arbeidsmarkt	25
6.4.2 Vrijwilligers	26
6.4.3. Mantelzorgers	26
6.4.4 Participatie, integratie en emancipatie	27
6.4.5 Zorgvragersparticipatie	27
6.4.6 Sport en beweging	28
6.4.7 Wmo-beleidsontwikkeling	28
6.4.8 Telefonische hulpdiensten / Sensor	28
6.5 Wat hebben we in 2012 bereikt?	30
6.6 Relaties met andere programmalijnen en beleidskaders	32
Hoofdstuk 7. Vitaal Wonen.....	33
7.1 Beleidsvisie	33
7.2 Provinciale rol	33
7.3 Nieuwe ontwikkelingen.....	34
7.4 Doelstellingen.....	35
7.4.1 Integratie van wonen, welzijn en zorg	35
7.4.2 Kindvriendelijk wonen	36
7.4.3 Kwaliteit leefomgeving	36
7.4.4 Multifunctionele accommodaties en dorpshuizen.....	37
7.4.5. Passende Huisvesting - Wonen voor doelgroepen	38
7.5 Wat hebben we in 2012 bereikt?	39
7.6 Relaties met andere programmalijnen en beleidskaders	41
Hoofdstuk 8. Instrumentarium	43

8.1 Steunfunctiewerk.....	43
8.2 Financiële ondersteuning.....	44
8.2.1 Stimuleringsregeling maatschappelijke ontwikkeling	45
8.2.2 Participatie-regeling	45
8.2.3 Opdrachten	46
8.3 Provincie als kennismakelaar	46
8.4 Meten, evalueren en actualiseren	47
Hoofdstuk 9. Financiën	50
Overzicht oud en nieuw beleid programma Zorg&Welzijn 2009-2012	55
Bijlagen	1
Bijlage 1 Beleid Arbeidsmarkt en Onderwijs	2
Bijlage 2. Overleg ter voorbereiding op Beleidsprogramma Z&W	19

Voorwoord

Voor u ligt het programma Zorg en Welzijn met de titel 'Meedoen in Noord-Holland'. Kernwaarden voor het programma zijn participatie en kennisdelen. Meedoen gaat over participatie van burgers aan de maatschappij, maar ook over participatie van instellingen in ons provinciaal beleid. We faciliteren kennisdelen tussen gemeenten en instellingen onderling, met de bedoeling om hen krachtiger te maken.

We hebben het programma geschreven na uitgebreide consultatie van maatschappelijke instellingen en gemeenten. Hiermee geven we invulling aan onze aanpak die we overheidsparticipatie noemen. Meer dan in het verleden willen we burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijven en gemeenten betrekken bij het realiseren van oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Zij hebben de kennis en ervaring om de echte maatschappelijke opgaven en de oplossingen te formuleren. Het zijn deze partijen die met de voeten in de klei staan. Wij zien het als onze taak de realisatiekracht van deze lokale en regionale partijen te faciliteren en benutten. In het programma zijn een aantal nieuwe instrumenten opgenomen die initiatieven vanuit deze hoek ondersteunen.

We zullen in de komende beleidsperiode investeren in het luisteren naar, en leren van de praktijk. We nodigen u dan ook nadrukkelijk uit om uw ervaringen te delen met ons. Ook faciliteren we de kennisuitwisseling tussen organisaties onderling en bieden we ruimte voor exploratie van nieuwe werkwijzen. We maken expliciet welke resultaten op zorg en welzijn behaald zijn door een gedegen monitoring en evaluatie programma op te zetten. Halverwege het programma presenteren we u de eerste resultaten. Op dat moment bepalen we in overleg met de uitvoerders waar bijsturing van het beleid wenselijk is voor de tweede helft van de beleidsperiode. Zo streven we ernaar transparant te zijn in ons beleid en de resultaten die we (willen) behalen.

Ik hoop op een continue dialoog met u als uitvoerders en afnemers van ons beleid in de komende jaren.

Sascha Baggerman,
Gedeputeerde Zorg en Welzijn

Inleiding

Het voorliggende programma Zorg & Welzijn beschrijft onze beleidsdoelstellingen op het gebied van zorg en welzijn voor de periode 2009-2012. Dit programma is gebaseerd op de wettelijke taken van de provincie, het collegeprogramma 'Krachtig, in Balans', de evaluatie van de beleidskaders, maatschappelijke ontwikkelingen en het interactieve traject met gemeenten, instellingen, maatschappelijke organisaties en de steunfuncties.

De provincie heeft haar eigen ambities en prioriteiten vastgelegd in het collegeprogramma 'Krachtig, in Balans'. De betrokkenheid van de provincie bij het zorg- en welzijnsbeleid loopt voornamelijk via de ondersteuning van gemeenten en maatschappelijke instellingen. Daar waar wij onszelf doelstellingen opleggen, zetten we gericht actie en middelen in.

Wij hebben besloten onze ambities uit te werken in één programma Zorg & Welzijn. Het programma komt in de plaats van de programma's Welzijn Werkt, Stimuleringsprogramma WWZ, Agenda Onderwijs & Arbeidsmarkt, en het Zorgvragersbeleid. De keuze voor één programma is ingegeven door de ontwikkelingen van de laatste jaren. Werd de verantwoordelijkheid voor het welzijnsbeleid al veel eerder gedecentraliseerd, met de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is nu ook een deel van de taken op het terrein van de zorg in handen van de gemeente gekomen. In de praktijk zijn beide beleidsterreinen nogal eens verknoopt; vaak gaat het om een combinatie van zorg- en welzijnsactiviteiten. Om vraagstukken integraal aan te kunnen pakken, biedt één programma het beste uitgangspunt.

De thema's op het brede terrein van zorg en welzijn hebben we geclusterd in drie programmalijnen: Gezond Opgroeien, Actief Meedoen en Vitaal Wonen. Om te voorkomen dat de activiteiten alleen binnen de afzonderlijke programmalijnen op elkaar zijn afgestemd, hebben we ook de dwarsverbanden tussen de programmalijnen en de relatie met andere provinciale beleidskaders aangegeven.

De kern van ons zorg- en welzijnbeleid zoals we dat de afgelopen jaren hebben uitgevoerd, blijft overeind. We continueren onder meer de ondersteuning van gemeenten bij het jeugdbeleid, bij de uitvoering van Wmo-taken en integrale Wonen Welzijn Zorg projecten. Nieuw in dit programma is de ruimte en flexibiliteit die we gemeenten en instellingen willen bieden voor de aanpak van specifieke problemen. We zijn van mening dat voor bepaalde vraagstukken zij het beste weten welk onderwerp wanneer prioriteit heeft en welke aanpak het meest effectief is. De ervaringen met dergelijke projecten zijn van grote waarde voor andere partijen in de provincie die met vergelijkbare problematiek in aanraking komen. We realiseren ons dat kennis en ervaring niet zichzelf verspreiden en zullen extra activiteiten inzetten om het delen van kennis te stimuleren.

Bij de uitvoering van ons beleid hebben we een aantal keuzes gemaakt. Naast de activiteiten die we per programmalijn uitvoeren, gaan we de komende vier jaar ook programmabreed inzetten op kennis, maatschappelijke ontwikkeling en participatie. Hiervoor willen we

nieuwe instrumenten ontwikkelen die aansluiten bij de vraag, creativiteit en het innovatief vermogen van gemeenten en maatschappelijk middenveld.

Het proces om te komen tot het nieuwe programma Zorg & Welzijn is gestart met de notitie 'Over uitnodigen & verbinden'. In deze startnotitie zijn de belangrijkste maatschappelijke ontwikkelingen en leerpunten van de vorige beleidsperiode tegen het licht gehouden en de principes verwoord voor de nieuwe beleidsperiode. De uitgangspunten zijn besproken met gemeenten, instellingen, maatschappelijke organisaties en de steunfuncties. De uitkomsten van deze discussies zijn verwerkt in de kadernota, waarin de kaders voor het nieuwe programma verwoord zijn. In dit programma Zorg & Welzijn staat op hoofdlijnen welke doelen we nastreven in de verschillende onderdelen van ons beleid en wat de belangrijkste resultaten zullen zijn. Het programma wordt gevolgd door een uitvoeringsprogramma 2009-2010. Hierin staat beschreven op welke wijze de resultaten en doelen behaald zullen gaan worden en welke activiteiten in deze jaren uitgevoerd zullen worden.

Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken bespreken wij achtereenvolgens de rol van de provincie in zorg en welzijn, het beleid van de afgelopen periode, maatschappelijke ontwikkelingen, de keuze voor één programma met drie programmalijnen, de inhoudelijke beleidskeuzes per programmalijn en het instrumentarium. We sluiten af met een hoofdstuk Financiën.

Uitgebreide achtergrondinformatie die relevant is voor de inhoud, is samengevat in de bijlagen. Hier vindt de lezer ook een overzicht van de gebruikte bronnen en het interactieve traject. Achtergrondstukken kunnen bij de sector Jeugd, Zorg en Welzijn van de directie Beleid worden opgevraagd.

Hoofdstuk 1. Rol provincie in zorg en welzijn

De provincie heeft op het terrein van zorg en welzijn een specifieke positie als middenbestuur. Het primaat voor zorg en welzijn ligt bij de gemeenten. Ons provinciaal beleid is vooral gericht op ondersteuning, ontwikkeling en kennisverspreiding. We sluiten daarbij nauw aan bij het beleid van de gemeenten en bij initiatieven uit het middenveld en richten ons vooral op die zaken die de gemeentegrens overschrijden. In het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zijn gemeenten verantwoordelijk voor het uitvoeren en bieden van maatschappelijke ondersteuning. Sterke en actieve regio's, gemeenten en maatschappelijke organisaties zijn belangrijk om maatschappelijke vraagstukken op te kunnen lossen. Ook hebben we onze eigen ambities en doelstellingen op dit terrein. In de hoofdstukken 3 en 4 gaan we daar nader op in. Wij willen daarbij zoveel mogelijk een onderscheidende rol vervullen die aansluit bij onze positie als middenbestuur en als zodanig door onze partners wordt herkend. We streven ernaar zoveel mogelijk concrete, zichtbare resultaten te behalen en deze resultaten kenbaar te maken.

Meedoen is het centrale thema van dit beleidsprogramma. Meedoen in de maatschappij bevordert de sociale cohesie. Om ervoor te zorgen dat mensen kunnen meedoen, dat jongeren kansen krijgen, dat ouderen en mensen met beperkingen zo lang mogelijk zelfstandig en liefst in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen, is een stevige sociale infrastructuur een essentiële voorwaarde. De overheid is verantwoordelijk voor het bieden van ondersteuning waar dit nodig is en het scheppen van randvoorwaarden waardoor alle burgers kunnen meedoen aan de samenleving.

Om onze doelstellingen om te zetten in duurzame resultaten, ontwikkelen wij een actief partnerschap met gemeenten en maatschappelijke organisaties. Dit noemen wij overheidsparticipatie. Daarmee bedoelen we dat de provincie meer - en ook meer vraaggericht - wil aansluiten bij de initiatieven van gemeenten en andere bestuurslagen, burgers, professionals en instellingen. Hiervoor willen wij in onze cyclus van beleid - ontwikkelen, uitvoeren en evalueren - gemeenten en maatschappelijk middenveld structureel vaker en intensiever betrekken. We menen op die manier meer aansluiting te kunnen vinden bij het gemeentelijk beleid en dat van maatschappelijke instellingen, waardoor de overheidsinzet in zijn geheel effectiever en efficiënter wordt.

Communicatie is bij overheidsparticipatie het sleutelwoord. Veel energie zullen wij gaan steken in de communicatie met onze doelgroepen. Niet met een zogenaamde "éénrichtingsverkeer-boodschap", maar juist met de bedoeling om vanuit de praktijk te horen wat wel en niet werkt. Naar aanleiding daarvan zijn we in staat ons beleid te actualiseren.

Wij zien onze provinciale rol als complementair aan de rijksoverheid, de gemeenten en het maatschappelijk middenveld. Dit laat onverlet dat wij vanuit onze ambities ook deze partijen kunnen mobiliseren wanneer wij leemten in het beleid constateren. Onze rol kunnen wij dan vertalen in die van verbinder, aanjager, stimulator en initiator. De 'civil society', waarin burgers, maatschappelijk middenveld en overheid gezamenlijk verantwoordelijk zijn en

verantwoordelijkheid nemen, vraagt om een overheid die mensen en instituties uitnodigt en verbindt, en hen in staat stelt hun verantwoordelijkheid te nemen.

In het collegeprogramma staan de volgende ambities:

*De provincie geeft, met andere overheden, als initiator en aanjager vorm aan het welzijnsbeleid, het cultuurbeleid in brede zin en het zorgbeleid. (...) Wij willen een belangrijke stimulerende rol spelen bij het scheppen van voorwaarden waardoor burgers kunnen (blijven) participeren in de maatschappij.
(...)*

Onze doelstelling is het zoveel mogelijk zonder discriminatie, zelfstandig en volwaardig functioneren van alle Noord-Hollanders, ongeacht hun leeftijd, geloofsovertuiging, seksuele geaardheid of culturele achtergrond. Wij blijven ons hiervoor, in samenwerking met gemeenten, inzetten. (uit: Collegeprogramma 'Krachtig, in Balans' 2007 - 2011)

Hoofdstuk 2. Wat hebben we gedaan en geleerd?

De resultaten en ervaringen van de afgelopen beleidsperiode 2005 – 2008 hebben we gebruikt als leerpunten voor het nieuwe beleid. Het gros van de leerpunten is verzameld in evaluaties van (deel)programma's en een deel komt voort uit (regulier) overleg dat we hebben met gemeenten en maatschappelijke organisaties. Wij hebben niet alleen gekeken naar de beleidseffecten, maar ook naar de vraag of ons beleid en de uitvoeringsinstrumenten aansluiten bij de vraag van onze partners. De meest opvallende resultaten en ervaringen die we hebben gebruikt als input voor ons nieuwe programma zijn:

- Subsidies sociaal beleid zijn door de maatschappelijke organisaties vaak goed ontvangen, maar voor gemeentelijk beleid niet altijd effectief gebleken.
- Het gebrek aan meerjarig commitment werd door zowel gemeenten als organisaties als nadeel ervaren. Er is behoefte aan meerjarige betrokkenheid in intensieve samenwerkingsrelaties, zodanig dat duurzamere resultaten geboekt kunnen worden.
- Behalve subsidie kan de provincie ook kennis en visie bieden.
- De ondersteuning van gemeenten via de steunfunctie-instellingen is, ondanks verbeteringen, nog te zeer aanbodgericht. Gemeenten roepen op tot een meer vraaggerichte werkwijze.
- Vanuit de politiek is er de wens om beter in te kunnen spelen op de actualiteit.
- Gemeenten waarderen de rol van de provincie als het gaat om het aandragen van kennis, verknopen van initiatieven en het in contact brengen van verschillende gemeenten die met vergelijkbare problemen kampen.
- Subsidies voor wijksteunpunten sociaal beleid voldoen aan een behoefte, maar blijken in de praktijk lastig aan te passen aan de lokale situatie. Regelgeving die tot beter maatwerk leidt is hier gewenst.
- De zorgvragersorganisaties hebben in de afgelopen periode bewezen een waardevolle bijdrage te leveren aan het zorgbeleid. Zorgbelang NH, de samenwerkende bonden voor ouderen Noord-Holland (SBO nh) en het Amsterdams Patiënten en Consumenten Platform (APCP) hebben veel kennis en kunde opgebouwd. Zeker in het licht van de schaalvergroting op de zorgaanbiedersmarkt is de *countervailing power* waar deze organisaties aan bijdragen van groot belang.
- Het is onmogelijk om alle ontwikkelingen te voorspellen, daarom is het noodzakelijk om ruimte in te bouwen voor (politieke) initiatieven die inspelen op actuele ontwikkelingen.
- De kennisfunctie van de provincie kan verder ontwikkeld worden. Uitwerking en organisatie van de benodigde kennis, en ontwikkeling van nieuwe instrumenten om kennis te gebruiken en te verspreiden is gewenst.
- Hoewel de provincie meestal betrokken is bij een bovenlokaal of regionaal vraagstuk, heeft directe provinciale ondersteuning van gemeentelijke projecten ook vaak een meerwaarde. Voorwaarde hierbij is wel dat de ondersteuning op verzoek van de gemeente en andere betrokken partners tot stand komt, concreet is en als aanpak overgedragen kan worden naar andere gemeenten.
- Er is niet alleen een grote samenhang tussen het beleid voor onderwijs en dat voor arbeidsmarkt, maar er zijn ook veel raakvlakken met het bredere jeugd- en

participatiebeleid. Daarom kennen we specifieke plek toe aan het beleid voor arbeidsmarkt en onderwijs binnen het programma Zorg en Welzijn.

Hoofdstuk 3. Maatschappelijke ontwikkelingen, trends en achtergronden

Wij willen ons beleid inzetten op die gebieden waar we als provincie een meerwaarde hebben. Het gaat daarbij in de eerste plaats om vraagstukken die regionaal spelen dan wel waarvoor de oplossing bovenlokaal moet worden gevonden. Het stimuleren van initiatieven en innovaties op lokaal niveau die een regionaal of provinciaal uitstralingseffect hebben, kan hiertoe ook behoren. Hieronder volgen de relevante maatschappelijke ontwikkelingen die in dit licht belangrijk zijn.

Toenemende schaalvergroting

Onder aanbieders van zorg en welzijn, maar ook bij woningcorporaties en gemeenten, is een voortgaande tendens zichtbaar van schaalvergroting. Hierdoor neemt de macht van instellingen en gemeenten toe. Dit vraagt om versterking van de *countervailing power* en veelal om bovenlokale samenwerking van belangengroepen zoals patiënten- en consumentenplatforms. Ook de schaal van sommige problemen maakt een regionale of bovenlokale oplossing noodzakelijk, bijvoorbeeld sporten voor gehandicapten en de problematiek van zwerfjongeren.

Toenemende macht van zorgverzekeraars

Door het nieuwe zorgstelsel krijgen zorgverzekeraars meer invloed op het aanbod van zorg voor specifieke patiëntengroepen. Voor een gezond stelsel moet dit gepaard gaan met een sterke organisatie van zorgvragers en consumentenplatforms ten behoeve van de belangenbehartiging.

Ontschotting organisaties

In het verleden waren organisaties sterk verkokerd: gezondheidsinstellingen voor ouderen of gehandicapten, welzijnsinstellingen voor gemeentelijk welzijnsbeleid en corporaties alleen voor sociale woningbouw. Samen met de schaalvergroting verdwijnen ook deze schotten. Er ontstaan zorginstellingen voor alle doelgroepen, corporaties die ook welzijnsdiensten gaan aanbieden, enzovoort. Deze nieuwe, ontschotte organisaties zijn geëigende partners voor initiatieven binnen zorg- en welzijnsbeleid.

Ontwikkelingen in de zorgvraag en het zorgaanbod

Er is sprake van een toename van mensen met een zorgbehoefte, maar ook een tekort aan zorgpersoneel. De extramuralisatie en vermaatschappelijking van de zorg zet zich verder door, terwijl tegelijkertijd de voorzieningen in de kleine kernen, op het platteland, en in sommige stadswijken onder druk komen te staan. Er is eveneens een gebrek aan voldoende aangepaste woningen en de spreiding hiervan.

Opkomst van de radicalisering

Radicalisering verscherpt zich, zowel onder rechts-radicalen jongeren als onder jonge moslimfundamentalisten. Hoewel het om relatief geringe aantallen gaat, is de maatschappelijke impact groot.

Positie van minderheden

De zorgelijke positie van niet-westerse allochtonen blijft een punt van aandacht. Dit hangt onder andere samen met een gemiddeld lager opleidingsniveau dan bij autochtonen. De integratie van migrantengroepen verloopt soms moeizaam. Discriminatie en uitsluiting van deze en andere groepen spelen nog steeds een rol.

Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt

Er is een groeiende behoefte aan arbeidskrachten. De vraag van de markt vergroot de arbeidsparticipatie. Toch staan nog te veel mensen aan de kant, onder meer door gebrekkige aansluiting van het onderwijs op de vraag van de arbeidsmarkt, door schooluitval onder jongeren en geringere kansen voor allochtonen en 50-plussers.

Mantelzorg

Onder meer als gevolg van de vergrijzing wordt het belang van mantelzorg steeds groter. Tegelijk wordt de druk op mantelzorgers mede door bovengenoemde stijging van de arbeidsparticipatie steeds groter.

Jeugd

Integrale en cijfermatige informatie over aspecten van de jeugd ontbreekt, de jeugd komt vaak negatief in beeld, het alcoholgebruik onder jongeren is nog steeds te groot en cijfers over kindermishandeling zijn zorgwekkend. De vraag naar jeugdzorg neemt gestaag toe.

Maatschappelijk belang sport en bewegen (infrastructuur)

Sport en bewegen zijn belangrijk voor de lichamelijke gezondheid. Zowel jongeren als volwassenen bewegen op dit moment nog te weinig. Voor mensen met beperkingen ontbreken vaak geschikte voorzieningen. Sport is niet alleen goed voor de gezondheid, sport is ook belangrijk als maatschappelijk bindmiddel en draagt daarmee in belangrijke mate bij aan sociale participatie en het welbevinden van mensen.

Wet maatschappelijke ondersteuning

Met de komst van de Wmo hebben gemeenten nieuwe opgaven gekregen. Dit heeft geleid tot een herijking van het beleid; een integratie van het klassieke welzijnsbeleid, maatschappelijke participatie en zorgbeleid. Ook integreren veel gemeenten het Wmo-beleid met onderwerpen als werken, bijstand en wonen.

Vergrijzing

De vergrijzing heeft gevolgen voor nagenoeg alle beleidsthema's rond zorg en welzijn. De onderwerpen die hierdoor het meest beïnvloed worden, zijn: zorg, voorzieningen, kansen voor jongeren op de arbeidsmarkt, de woningmarkt, mantelzorg, en vrijwilligers.

Hoofdstuk 4. Drie programmalijnen in één programma

Het terrein van zorg en welzijn is breed en kent een grote diversiteit van aandachtsvelden. In het voorgaande hoofdstuk is een aantal belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen op dit terrein weergegeven. Het collegeprogramma noemt onder meer de volgende onderwerpen:

- jeugd(zorg): preventie en signalering
- participatie in de maatschappij
- discriminatie
- ouderen
- ketenvorming
- wonen, welzijn en zorg: multifunctionele centra, wijksteunpunten en dorpshuizen
- leefbaarheid platteland
- sociale versterking wijken en buurten
- Wmo: ondersteunen van gemeentelijk beleid
- maatschappelijke opvang: zwerfjongeren, dak- en thuislozen (met name vrouwen)
- patiënten- en consumentenplatforms
- huiselijk geweld
- mantelzorg
- vrijwilligers
- sport (bovenregionale sportaccommodaties, sporten voor jongeren, overgewicht)
- onderwijs en arbeidsmarkt
- voortijdig schoolverlaten
- passende huisvesting voor doelgroepen

Deze opsomming illustreert de veelheid aan onderwerpen binnen het kader van zorg en welzijn. Tegelijkertijd is er sprake van een grote onderlinge verbondenheid en afhankelijkheid. Dit inzicht heeft er mede toe bijgedragen dat steeds meer taken op dit gebied in de afgelopen jaren naar gemeenten zijn gedecentraliseerd, onder meer met de invoering van de Wmo. Het ligt daarom voor de hand dat ook wij hebben gekozen voor een integraal beleidsprogramma Zorg & Welzijn. Binnen het beleidsprogramma zijn onderling samenhangende accenten aan te geven die achtereenvolgens te maken hebben met doelen en activiteiten rondom jeugd, meedoen in de samenleving en (zelfstandig) wonen in een voldoende toegeruste en prettige leefomgeving. Op basis daarvan hebben wij gekozen voor drie programmalijnen:

1. Gezond Opgroeien

Alle kinderen kunnen gezond opgroeien in een veilige omgeving die hen alle kansen biedt om hun talenten te ontplooien.

2. Actief Meedoen

Alle inwoners van Noord-Holland kunnen volwaardig, actief en zoveel mogelijk zelfstandig deelnemen aan de samenleving op basis van gelijkwaardigheid en wederzijdse acceptatie.

3. Vitaal Wonen

Een passend huis voor iedereen in een aangename omgeving met voldoende zorg en dienstverlening in de buurt en met de mogelijkheid voor iedereen om sociale netwerken te onderhouden.

Deze programmalijnen doen recht aan de in het collegeprogramma aangegeven accenten op jeugd en de ouder wordende mens, en bieden een goed kader om de huidige succesvolle activiteiten voort te zetten en nieuwe te starten. Ze sluiten aan bij de maatschappelijke ontwikkelingen en geven aan op welke terreinen de provincie een rol wil spelen. Maar ze moeten niet gezien worden als gescheiden kokers: het betreft primair een ordening die geen afbreuk mag doen aan de integrale benadering. Binnen deze kaders zijn de door het college aangegeven speerpunten uitgewerkt. De hoofdstukken 5 tot en met 7 behandelen de uitwerking van de programmalijnen op hoofdlijnen. Bij iedere programmalijn is ook de samenhang met andere programmalijnen of provinciale beleidskaders van andere sectoren aangegeven. Concrete uitwerking vindt plaats in tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma's.

Hoofdstuk 5. Gezond Opgroeien

Alle kinderen kunnen gezond opgroeien in een veilige omgeving die hen alle kansen biedt om hun talenten te ontplooien.

5.1 Beleidsvisie

Wij willen dat kinderen gezond kunnen opgroeien: van lijf en leden, maar ook in een veilige omgeving die hen alle kansen biedt om hun talenten te ontplooien. Met deze programmalijn, waarbij gezond in een brede betekenis gebruikt wordt, wil de provincie eraan bijdragen dat de Noord-Hollandse jeugd opgroeit tot waardevolle burgers van de samenleving. Daarvoor vinden wij het ook van belang dat jongeren participeren in de samenleving en zich ontwikkelen tot actieve burgers. Wij willen zorgen voor kansen voor alle jeugd, zowel in en om hun huis, bij de invulling van hun vrije tijd en tijdens hun scholing en aansluiting op de arbeidsmarkt. Wij vinden het daarbij belangrijk ons niet alleen in te zetten voor jongeren met problemen, maar voor alle jongeren in Noord-Holland.

5.2 Provinciale rol

Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor het lokaal jeugdbeleid. Provincies hebben de taak gemeenten te ondersteunen bij het Wmo-beleid, en dus ook bij de ontwikkeling en uitvoering van het jeugdbeleid. Daarnaast heeft de provincie op grond van de Wet op de jeugdzorg de opdracht samen met gemeenten te zorgen voor de aansluiting tussen jeugdbeleid en jeugdzorg. Ons jeugdbeleid is integraal en raakt daarmee ook ander beleid buiten dit kader zoals onder andere cultuur, jeugdzorg, wonen en vervoer. Wij willen het beleid en de activiteiten rond jeugd in de verschillende sectoren en hun beleidskaders en -programma's afstemmen en integraal aanbieden in een Agenda Jeugd. Op die manier weet iedereen wat onze ambities zijn voor de jeugd in Noord-Holland, en welke ondersteuning wij daarbij bieden.

In deze programmalijn worden verschillende doelstellingen uitgewerkt. We starten met thema's die gelden voor alle jongeren: jeugdmonitor, participatie en beeldvorming. Daarnaast is er een aantal thema's, waarbij we ons richten op die jongeren waarmee het niet goed (dreigt) te gaan.

5.3 Ontwikkelingen

In de programmalijn Gezond Opgroeien formuleren wij onze doelstellingen op het terrein van jeugd voor de periode 2009-2012. Daarbij besteden we aandacht aan maatschappelijke trends en anticiperen we op nieuwe ontwikkelingen die zich op dit beleidsterrein aandienen:

1. Het oude gezegde "meten is weten" geeft het belang aan van betrouwbare en concrete informatie. In de afgelopen periode is uit contacten met gemeenten steeds duidelijker geworden dat integrale, cijfermatige informatie over alle aspecten van de jeugd in Noord-Holland ontbreekt.

2. Het stimuleren van allerlei vormen van participatie is één van de kerndoelstellingen van de Wmo. Helaas blijkt dat juist de vertegenwoordiging en betrokkenheid van jongeren bij de ontwikkeling en uitvoering van jeugdbeleid maar moeizaam tot stand komt.
3. De beeldvorming over jongeren is vaak negatief, terwijl rapporten van organisaties als Unicef in internationaal perspectief een zeer positief beeld geven over de Nederlandse jeugd.
4. De rijksoverheid legt steeds meer nadruk op de noodzaak de bestaande verkokering in de jeugdketen te doorbreken. Concrete initiatieven om ketenhulpverlening te verbeteren zijn de ontwikkeling van Centra voor Jeugd en Gezin en de invoering van de verwijsindex risicojongeren.
5. Naast de 'traditionele' campagnes tegen harddrugs groeit steeds meer het bewustzijn dat ook alcoholgebruik bij jongeren tot grote excessen en vroegtijdige verslaving kan leiden. Alcoholmisbruik blijkt onder andere in de regio West-Friesland boven het landelijk gemiddelde te liggen.
6. Vooral onder jongeren zijn soms tendensen tot radicalisering en afkeer van de samenleving zichtbaar. Het betreft weliswaar kleine groepen, maar de impact op de samenleving en voor de betreffende groepen is groot.

5.4 Doelstellingen

5.4.1 Jeugdmonitor

De jeugdmonitor is een belangrijk onderdeel van de Agenda Jeugd¹. Deze monitor voorziet de partijen in het veld van informatie over het brede terrein van de jeugd: van gegevens over kindermishandeling en vrijetijdsbesteding tot cijfers over startkwalificaties. Wij willen dat de Jeugdmonitor specifieke informatie verzamelt en verspreidt over de stand van zaken rond de jeugd in Noord-Holland, omdat de integrale, toegankelijke cijfers over het brede gebied van jeugd op dit moment onvolledig zijn. Onze speerpunten zijn:

- de ondersteuning van gemeenten en maatschappelijke organisaties;
- het vergroten van de meetbaarheid van de resultaten van het integrale, provinciale jeugdbeleid;
- het genereren van gegevens over de Noord-Hollandse jeugd die vergeleken kunnen worden met landelijk cijfermateriaal.

5.4.2 Participatie

Het tweede belangrijke onderdeel waarop de Agenda Jeugd gaat inzetten is participatie van jongeren. Participatie vraagt om een actieve rol van de provincie, en in onze visie óók om een actieve rol van de jeugd. We vinden het van belang dat jongeren participeren in de samenleving en opgroeien tot actieve burgers.²

Participatie heeft ook een ander doel: verbeteren van het beleid. Beleid wint aan meerwaarde als burgers beter betrokken worden bij het tot stand komen en uitvoeren van beleid. Daarom is ons doel samen met jongeren te zoeken naar een manier om hen bij het provinciaal beleid

¹ De Agenda Jeugd brengt de provinciale activiteiten op het terrein van jeugd in beeld ten behoeve van meer focus, synergie en samenhang in het provinciaal beleid.

² Mischa de Winter, *Opvoeding, Onderwijs en Jeugdbeleid in het Algemeen Belang: de Noodzaak van een Democratisch-Pedagogisch Offensief* (In: *Bouwstenen voor een Betrokken Jeugdbeleid*, WRR-rapport, Amsterdam 2007)

te betrekken. Ook bij het cultuurbeleid van de provincie speelt deze doelstelling een belangrijke rol. Daarnaast willen wij door het ondersteunen van projecten nieuwe manieren van participatie uitproberen en de resultaten hiervan ter beschikking stellen van gemeenten. Tot slot willen wij via een laagdrempelig participatiebudget jongeren ondersteunen bij hun eigen initiatieven die bevorderen dat jongeren actief meedoen en antwoord vinden op vraagstukken die zij zelf ervaren.

5.4.3 Beeldvorming

Beeldvorming is het derde onderwerp van de Agenda Jeugd. Jongeren komen vaak negatief in beeld. Ondanks die slechte beeldvorming gaat het over het algemeen goed met jongeren.³ Toch speelt die beeldvorming een belangrijke rol als het gaat om de positie van de jeugd. Wij willen dat jongeren niet gezien worden als een last, maar als een kans. Daarom gaan wij de komende periode de jeugd in Noord-Holland positief voor het voetlicht brengen. Daarnaast is positieve beeldvorming een belangrijk instrument in de strijd tegen radicalisering (zie 5.4.7). Via positieve beeldvorming kunnen jongeren bewust worden gemaakt van hun eigen vooroordelen en de rol die deze vooroordelen spelen in hun voorkeuren en gedrag.

5.4.4 Centra voor Jeugd en Gezin

De komende jaren staan de gemeenten voor de opgave hun activiteiten op het gebied van het lokale preventieve jeugdbeleid te bundelen in de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG). Deze laagdrempelige voorziening is niet alleen een impuls voor integraal jeugdbeleid, maar ook een belangrijke schakel in de preventie en vroegtijdige signalering van problemen. Bij het voorkomen van problemen spelen lokale organisaties een belangrijke rol. Een goed werkend voorveld (voor de zwaardere zorg) kan ernstige problemen bij kinderen voorkomen en is een van de instrumenten om de groeiende vraag naar jeugdzorg af te remmen. Omdat de CJG's deze preventieve functie kunnen vervullen, hebben wij in ons collegeprogramma aangegeven dat wij de ontwikkeling van deze centra ondersteunen. Wij doen dit onder meer door onze Impuls Opvoedingsondersteuning, die in 2008 is gestart, de komende jaren door te zetten. Met deze Impuls komt in alle regio's vanuit de CJG's een aanbod van opvoedingsondersteuning (de evidence-based methode Triple P) beschikbaar. Daarnaast stelt de provincie middelen beschikbaar om in alle regio's een vorm van bemoeizorg aan kinderen van risicogezinnen te bieden. Tot slot stimuleren we de samenwerking en de efficiëntie binnen de CJG's door gemeenten te faciliteren bij de verwijzingsindex risicojongeren. Deze onderwerpen zijn opgenomen in het beleidskader Jeugdzorg 2009-2012. Tenslotte hebben wij de taak samen met de gemeenten zorg te dragen voor de aansluiting tussen het jeugdbeleid en de jeugdzorg. Dit is in het beleidskader Jeugdzorg uitgewerkt.

5.4.5 Jeugd en alcohol/drugs

Alcoholmisbruik komt nog steeds onder grote groepen jongeren voor. Gerichte overheids campagnes en preventieve maatregelen kunnen het gebruik van alcohol doen afnemen. Uit recent onderzoek van het Trimbos-instituut blijkt dat het percentage jongeren

³ FORUM, *Jongeren in Nederland: Hun Tevredenheid & Geluk* (Utrecht 2008)

van 12-14 jaar dat alcohol gebruikt, is afgenomen ten opzichte van 2005.⁴ Ondanks deze algemene tendens is, zeker in bepaalde regio's, het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren in Noord-Holland nog zodanig verontrustend dat we preventie hiervan willen stimuleren. De regio West-Friesland heeft begin 2008 het probleem van het alcoholmisbruik onder de West-Friese jeugd bij de provincie aangekaart. Tegelijkertijd hebben we gesignaleerd dat ook andere regio's in de provincie kampen met vergelijkbare problematiek. Wij willen daarom een meerjarig project in West-Friesland als pilot-project voor Noord-Holland ondersteunen. De kennis die in het project wordt opgedaan, verspreiden we over andere regio's/gemeenten.

5.4.6 Kwetsbare jongeren

Onder kwetsbare jongeren verstaan wij jongeren die sociaal en maatschappelijk in moeilijke omstandigheden verkeren (zwerfjongeren, tienermoeders, licht verstandelijk gehandicapten, jonge mantelzorgers, enzovoort). Niet alleen de complexiteit van de problematiek, maar ook de schaal waarop de problemen zich voordoen, maakt dat de ondersteuning van kwetsbare jongeren soms lastig op lokaal niveau te realiseren is. Als gemeenten niet met elkaar samenwerken om een gezamenlijk ondersteuningsaanbod te creëren, dreigen groepen kwetsbare jongeren tussen wal en schip te vallen.

Het programma Zwerfjongeren 2007-2010, dat in 2006 door Provinciale Staten is vastgesteld, ondersteunt centrumgemeenten bij het ontwikkelen en uitvoeren van hun beleid rondom (ex-)AMA's (Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers) en zwerfjongeren. De deelverordening die aan dit programma gekoppeld is, wordt met de nieuwe Algemene Subsidieverordening Noord-Holland (ASN) omgezet in een uitvoeringsregel die gaat gelden vanaf 2009. We zullen bij deze omzetting enkele knelpunten uit de verordening oplossen, waaronder de leeftijdsbeperking tot 18 jaar bij de toekenning van subsidie voor dagbestedingstrajecten. Vanaf 2010 willen wij de resultaten van het programma zwerfjongeren evalueren en bepalen of er ook aan andere kwetsbare groepen aandacht besteed moet worden en zonodig aanvullende beleidsdoelstellingen formuleren.

5.4.7 Radicalisering

De politicologe Amy-Jane Gielen heeft onderzoek gedaan naar rechts-radicalen jongeren en jonge moslimfundamentalisten.⁵ Belangrijke conclusie van haar onderzoek is dat we ons zorgen moeten maken om beide groepen. Volgens Gielen maken bijna alle jongeren een fase van radicalisering mee. Bij het voorkomen van radicalisering is positieve beeldvorming een belangrijke factor. De Sociaal-Economische Raad adviseert het Rijk onder meer in te zetten op positieve beeldvorming (zie ook 5.4.3) bij het tegengaan van vooroordelen en uitsluiting.⁶ Radicalisering van groepen allochtone en autochtone jongeren vinden wij een dusdanig groot maatschappelijk probleem dat negatief werkt op de cohesie in de samenleving, dat we van mening zijn dat elke overheidslaag daar aandacht aan moet besteden. Een integrale aanpak vanuit zowel het welzijns- als (regionale en gemeentelijke) veiligheidsbeleid is noodzakelijk.

⁴ Monshouwer, K., Verdurmen, J., Dorsselaer, S. van, Smit, E., Gorter, A., Vollebergh, W., *Jeugd en Riskant Gedrag 2007. Peilstationsonderzoek, Kerngegevens van het Peilstationsonderzoek Scholieren. Roken, Drinken, Drugsgebruik en Gokken onder Scholieren vanaf 10 jaar* (Utrecht 2008)

⁵ Gielen, Amy-Jane, *Radicalisering en Identiteit: Radicale Rechtse en Moslimjongeren Vergeleken* (mei 2008)

⁶ SER, *Niet de Afkomst, maar de Toekomst: Naar een Verbetering van de Arbeidsmarktpositie van Allochtone Jongeren* (januari 2007)

Wij willen in de komende periode:

1. kenniskringen rond radicalisering opzetten;
2. pilotprojecten tegen radicaliseren uitvoeren;
3. een campagne positieve beeldvorming ondersteunen.

5.5 Wat hebben we in 2012 bereikt?

Activiteit	Effect / Doel / Resultaat ⁷	Partners
1. Jeugdmonitor		
<ul style="list-style-type: none"> • Inventariseren wensen gebruikers • Verlenen van opdracht • Jaarlijkse metingen en rapportages 	<ul style="list-style-type: none"> • Jeugdmonitor is beschikbaar voor beleidsontwikkeling, monitoring en beleidsevaluatie • Provincie en gemeenten gebruiken monitor 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten • Gemeentelijke instellingen • Bureau Jeugdzorg • Jeugdzorginstellingen
2. Jongerenparticipatie		
<ul style="list-style-type: none"> • Projecten nieuwe methoden • Vergroten kennis over participatie bij gemeenten 	<ul style="list-style-type: none"> • Aantal jongeren dat participeert is vergroot • Ervaringen projecten zijn verspreid • Initiatieven van jongeren zijn ondersteund 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten • Opdrachtnemer • Jongeren • Steunfuncties
3. Beeldvorming		
<ul style="list-style-type: none"> • Provinciebrede campagne positieve beeldvorming • Ondersteuning en verspreiden kennis 	<ul style="list-style-type: none"> • Beeldvorming over jeugd is verbeterd 	<ul style="list-style-type: none"> • Jongeren • Opdrachtnemer • Steunfuncties
4. Centra voor Jeugd en Gezin		
<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning gemeenten opzetten CJG • Programma opvoedingsondersteuning • <i>Implementatie en aanschaf verwijsindex*</i> • <i>Uitvoering en evaluatie bemoeizorg*</i> • <i>Afspraken met gemeenten over aansluiting*</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten zijn desgevraagd ondersteund • Professionals zijn getraind in methode Triple P • Opvoedingsondersteuning is beschikbaar binnen CJG's • <i>Verwijsindex is geïmplementeerd*</i> • <i>Effectieve vorm van bemoeizorg is gerealiseerd*</i> • <i>Afspraken gemeenten over sluitende keten jeugd*</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten • Gemeentelijke instellingen • Steunfuncties • Opdrachtnemer • Bureau Jeugdzorg • Jeugdzorginstellingen

⁷ De in deze overzichten genoemde effecten en resultaten werken wij in het Uitvoeringsprogramma uit tot zoveel mogelijk (smart geformuleerde) afrekenbare resultaten

Activiteit	Effect / Doel / Resultaat	Partners
5. Alcohol en drugsmisbruik		
<ul style="list-style-type: none"> • Pilot in West-Friesland • Monitor opzetten • Resultaten overdragen 	<ul style="list-style-type: none"> • Alcoholgebruik in West-Friesland is afgenomen • Gebruikte methode is geëvalueerd en overdraagbaar • Kennis wordt gedeeld 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten West-Friesland • Instellingen • Steunfuncties • Onderzoeksbureau
6. Kwetsbare groepen		
<ul style="list-style-type: none"> • Programma zwerfjongeren uitvoeren • Evaluatie programma • Bepalen of verder aanbod wordt ontwikkeld 	<ul style="list-style-type: none"> • Aanbod ondersteuning groepen kwetsbare jongeren is verbeterd 	<ul style="list-style-type: none"> • (Centrum-) gemeenten • Steunfuncties • Maatschappelijke organisaties • Instellingen
7. Radicalisering		
<ul style="list-style-type: none"> • Realiseren kenniskringen • Uitvoeren van minimaal twee pilots • Positieve beeldvormingscampagne (zie ook beeldvorming) 	<ul style="list-style-type: none"> • Radicalisering onder jongeren neemt af, of in ieder geval niet toe (meting Jeugdmonitor) 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten (sectoren welzijn en veiligheid) • Instellingen • Opdrachtnemer • Politie • Antidiscriminatiebureaus • Steunfuncties

* De cursief gedrukte resultaten zijn opgenomen in het Beleidskader Jeugdzorg.

5.6 Relaties met andere programmalijnen en beleidskaders

In onderstaand overzicht is de samenhang aangegeven tussen bepaalde beleidsdoelstellingen uit de programmalijn Gezond Opgroeien en de andere twee programmalijnen van dit programma Zorg en Welzijn. Ook zijn de raakvlakken met beleidskaders of uitvoeringsinstrumenten van andere beleidssectoren nader uitgewerkt:

- *Onderwijs/Arbeidsmarkt*

Dit onderwerp is opgenomen in de programmalijn *Actief Meedoen*.

- *Jonge vrijwilligers*

Maatschappelijke stages zijn opgenomen in de programmalijn *Actief Meedoen*.

- *Wonen*

Zie voor voldoende en passende huisvesting voor jongeren de programmalijn *Vitaal Wonen*.

- *Fysieke leefomgeving*

Aan een fysieke leefomgeving waarin kinderen gezond kunnen opgroeien wordt aandacht besteed in de programmalijn *Vitaal Wonen*.

- *Zorgstructuren en Centra voor Jeugd en Gezin*

Afspraken met gemeenten over CJG's worden gemaakt binnen het beleidskader Jeugdzorg 2009-2012. In de programmalijn *Actief Meedoen*: aandacht voor de participatie van cliënten binnen de CJG's.

- *Bemoeizorg*

Inzet van bemoeizorg voor zorgmijdende gezinnen waar kinderen risico's lopen is een onderwerp in het beleidskader Jeugdzorg 2009-2012.

- *Verwijsindex risicojongeren*

Gemeenten ondersteunen bij het aanschaffen en implementeren van een risicosignaleringsysteem (verwijsindex) doen we vanuit het beleidskader Jeugdzorg 2009-2012.

- *Aansluiting jeugdbeleid - jeugdzorg*

Overleg met gemeenten over de aansluiting jeugdbeleid - jeugdzorg en de inzet van budget om knelpunten op te lossen komt aan de orde in het beleidskader Jeugdzorg 2009-2012.

- *Cultuur*

Het betrekken van jeugd bij cultuur is een onderwerp in de Cultuurnota 2009-2012.

Hoofdstuk 6. Actief Meedoen

Alle inwoners van Noord-Holland kunnen volwaardig, actief en zoveel mogelijk zelfstandig deelnemen aan de samenleving op basis van gelijkwaardigheid en wederzijdse acceptatie.

6.1 Beleidsvisie

In het collegeprogramma staat dat “wij een belangrijke, stimulerende rol willen spelen bij het scheppen van de voorwaarden waarbij burgers actief kunnen participeren in de maatschappij”. Als provincie willen wij een bijdrage leveren aan een vitale Noord-Hollandse samenleving, die mensen insluit en niet uitsluit, en burgers stimuleert te investeren in zichzelf en in de gemeenschap waarin ze leven. Deze programmaliijn richt zich zowel op de ondersteuning van participatie, integratie en emancipatie van alle burgers, als op letterlijk ‘actief meedoen’ in de zin van sporten en bewegen.

6.2 Provinciale rol

Het bevorderen van actief meedoen in al zijn facetten is in de eerste plaats een taak van gemeenten. Op basis van onze wettelijke Wmo-taak “beleid inzake steunfunctiewerk te voeren” willen wij gemeenten hierbij ondersteunen. Toch focussen wij niet alleen op de ondersteuning van de gemeenten. Juist in deze programmaliijn is onze inzet ook gericht op het stimuleren van instellingen, belangengroepen en andere organisaties die het maatschappelijk middenveld vormen en versterken. Actieve burgers verbeteren de sociale cohesie van een maatschappij door te sporten, door vrijwilligerswerk te doen of mantelzorg te bieden, of door actief te zijn in belangenorganisaties. Een aantal groepen heeft specifieke ondersteuning nodig om te participeren en te integreren in de maatschappij. Een goede opleiding en aansluiting op de arbeidsmarkt is daarbij een belangrijke voorwaarde.

6.3 Ontwikkelingen

De doelstellingen die wij in deze programmaliijn Actief Meedoen formuleren zijn niet alleen gebaseerd op het collegeprogramma, de beleidsevaluaties en de consultaties van onze partners. Wij haken ook nadrukkelijk in op de nieuwe ontwikkelingen die zich op deze beleidsterreinen aandienen:

1. Ondanks de grote vraag op de arbeidsmarkt zijn er nog steeds veel jongeren die geen werk kunnen vinden. De belangrijkste oorzaken zijn voortijdig schoolverlaten en selectieve keuze van jongeren voor bepaalde bedrijfssectoren.
2. Het aanbod van vrijwilligers verandert door de individualisering en verandering van traditionele verbanden. De afgelopen decennia nam het aantal mensen dat vrijwilligerswerk verricht af⁸. Daarnaast zijn ook de wensen van de vrijwilligers qua inzet en beschikbaarheid veranderd.
3. Met de invoering van de Wmo is mantelzorgondersteuning een gemeentelijke taak geworden. Het is nog onduidelijk welke gevolgen deze gemeentelijke focus heeft voor de

⁸ Sociaal en Cultureel Planbureau, *Maatschappelijke organisaties in beeld. Grote ledenorganisaties over actuele ontwikkelingen op het maatschappelijk middenveld*, Esther van den Berg en Joep de Hart, Den Haag (september 2008)

regionale steunpunten mantelzorg en moeilijk bereikbare groepen mantelzorgers in kleine gemeenten.

4. Voor sommige groepen verloopt de integratie nog steeds moeizaam. Het stimuleren van participatie, integratie en emancipatie van achterstandsgroepen blijft ook in de komende jaren een belangrijk speerpunt van zowel Rijk, gemeenten als provincies.
5. Door de schaalvergroting en de decentralisatie is het belang van goede belangenbehartiging alleen maar groter geworden. Belangenbehartiging is een stimulans voor kwalitatief hoogwaardige en vraaggestuurde zorg. Zorgvragersorganisaties ontwikkelen zich hierbij steeds meer als partners en *countervailing power* van gemeenten en instellingen.
6. Sport is niet langer alleen een gezonde activiteit die mensen individueel of in groepsverband uitvoeren, maar wordt ook steeds meer beschouwd als één van de meest succesvolle instrumenten om de maatschappelijke participatie en integratie te bevorderen.
7. De meeste gemeenten hebben de Wmo conform de wettelijke verplichtingen ingevoerd. In de komende jaren zal hun inzet vooral gericht zijn op de herijking van het beleid en het stimuleren van maatschappelijke ontwikkeling en participatie.

6.4 Doelstellingen

6.4.1 Onderwijs & Arbeidsmarkt

De provincie heeft altijd de samenhang tussen de sectoren onderwijs en arbeidsmarkt benadrukt. Wij beschouwen werk, betaald of vrijwillig, ook als één van de belangrijkste mogelijkheden om “mee te doen” in de samenleving. Daarom is het onderwijs- en arbeidsmarktbeleid integraal opgenomen in deze programmalijn. Onderwijs & Arbeidsmarkt heeft ook een directe relatie met de Economische Agenda van de provincie en is een coproductie tussen de beleidssectoren Economie en Welzijn.

De aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt is in Noord-Holland nog niet optimaal. In een aantal sectoren, zoals de bouw, de industrie en de zorg, bestaat een tekort aan mensen.⁹ Naar verwachting zal door de vergrijzing de krapte op de provinciale arbeidsmarkt ook de komende jaren blijven bestaan. Dit effect van de vergrijzing zal vooral in sectoren zoals zorg, onderwijs en bouw sterk merkbaar zijn. Ondanks deze krapte zijn er ook jongeren die moeilijk aansluiting vinden op de arbeidsmarkt. Met name jongeren zonder startkwalificatie vinden minder makkelijk een baan. Ook is de werkloosheid onder allochtone jongeren hoger dan onder autochtonen.

Als provincie streven we ernaar de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt te verbeteren, schooluitval te verminderen en analfabetisme terug te dringen. Wij willen dit bereiken door met ons beleid aan te sluiten bij bestaande ontwikkelingen en goede initiatieven van bedrijven en onderwijsinstellingen te ondersteunen¹⁰.

⁹ MKB Nederland, *Arbeidsmarkt is Knelpunt voor Economie* (september 2007)

¹⁰ Uitgebreide informatie over ons Arbeidsmarkt en Onderwijsbeleid is opgenomen in de bijlagen.

Wij zullen ons richten op drie sporen:

1. monitoring en analyse van het onderwijs en de arbeidsmarkt;
2. bestrijden van voortijdige schooluitval en het vergroten van de arbeidsparticipatie;
3. verbetering van de concurrentiepositie van het midden- en kleinbedrijf door de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel te vergroten.

6.4.2 Vrijwilligers

Wij beschouwen vrijwilligerswerk als een belangrijk middel om betrokkenheid bij de samenleving vorm te geven. De redenen om vrijwilligerswerk te willen doen kunnen hierbij variëren: actief zijn, iets voor een ander willen doen of jezelf ontwikkelen. Maar ongeacht de motivatie leveren vrijwilligers een onmisbare bijdrage aan de sociale cohesie. Daarnaast bevordert vrijwilligerswerk actieve participatie van individuele burgers en maatschappelijke groepen in de samenleving. Zonder vrijwilligers hebben we geen museumsuppoosten, voetbalcoaches, wilgenknotters en voorleesmoeders in Noord-Holland. Op dit moment doet ongeveer 32% van de bevolking tussen de 12 en 75 jaar vrijwilligerswerk.¹¹ De trend is dat deze vrijwilligers hun activiteiten steeds meer ad hoc willen invullen rond hun eigen agenda en leefritme.

Gezien de spilfunctie die vrijwilligers vervullen voor een actief maatschappelijk middenveld willen wij ook in de komende jaren het vrijwilligerswerk ondersteunen en stimuleren. Hierbij staat het versterken van de infrastructuur rond het vrijwilligerswerk centraal. Wij richten ons hierbij op gemeenten en vrijwilligersorganisaties. Onze speerpunten zijn:

1. versterken van de steunpunten vrijwilligers;
2. ondersteuning van de werving en kwaliteit van vrijwilligers;
3. verspreiding van *good practices*;
4. bevordering van deelname van jongeren en allochtonen.

6.4.3 Mantelzorgers

In Noord-Holland zijn circa 268.000 mantelzorgers, die onder meer zorgen voor een chronisch zieke partner, gehandicapt kind of een hulpbehoevende ouder¹². Driekwart van de zorg die thuis wordt geboden, wordt verricht door mantelzorgers. Dit percentage zal in de komende jaren alleen maar toenemen door de vergrijzing, het tekort aan personeel in de zorg en de tendens om langer thuis te blijven wonen.¹³ Mantelzorgers beperken niet alleen de kosten van professionele zorg, maar vormen ook de kern van het sociaal vangnet.

De ondersteuning van mantelzorgers is een wettelijke taak van gemeenten. Gemeenten bepalen zelf hoe zij die taak invullen. Een deel van de mantelzorgers is moeilijk te bereiken. Het gaat hier vooral om jonge mantelzorgers, allochtone mantelzorgers en mantelzorgers van GGZ-cliënten. De slechte bereikbaarheid kent verschillende oorzaken, onder andere schaamte, maar ook een gebrek aan kennis over de beschikbare ondersteuning voor mantelzorgers. Als het gaat om kleine groepen kunnen deze in de kleinere gemeenten snel buiten de boot vallen. Ons beleid is daarom gericht op de ondersteuning van projecten van gemeenten en regionale steunpunten mantelzorg en de belangenbehartiging van mantelzorgers. Daarbij willen wij ons ook inzetten voor de ontwikkeling en verspreiding van *good practices*.

¹¹ www.tijdsbesteding.nl

¹² Boer, A.H. de, R. Schellingerhout en J.M. Timmermans, *Mantelzorg in Cijfers* (Den Haag 2003) *Noord-Holland in Cijfers* (Bevolkingsgegevens 2007)

¹³ www.mantelzorgenwerk.nl

6.4.4 Participatie, integratie en emancipatie

Participatie, integratie en emancipatie zijn voorwaardelijk voor actief meedoen in de samenleving. Deze drie deelgebieden kunnen niet los van elkaar worden gezien. Participatie gaat in brede zin om meedoen in de samenleving. Daarmee bedoelen we niet alleen betaalde arbeid verrichten, maar ook vrijwilligerswerk doen, naar school gaan en meedraaien in buurt of school. Sociale integratie betekent het doorbreken van etnische, culturele en levensbeschouwelijke scheidslijnen in het openbare leven, op de werkvloer en in het alledaagse sociale verkeer. Integratie kan alleen tot stand komen wanneer iedereen de samenleving als de zijne of hare accepteert. Het uiteindelijke doel is de maatschappelijke emancipatie. Hiermee bedoelen we het verkrijgen van erkenning, maatschappelijk aanzien en gelijkwaardigheid.¹⁴ Om dit te bereiken is het noodzakelijk dat achterstanden van onder meer minderheden worden weggewerkt. Dit vraagt om inzet van de betrokken groepen en een actief overheidsbeleid. Daarnaast is het cruciaal om sociale uitsluiting, isolatie en discriminatie, op welke grond dan ook, te bestrijden. Hierbij moeten we over grenzen van organisaties heen kijken. Niet alleen het welzijnsbeleid, maar ook het gemeentelijke en regionale veiligheidsbeleid (burgemeesters en politie) en het beleid op het gebied van wonen, arbeidsmarkt/onderwijs zijn onderdeel van de aanpak.

Als provincie willen wij hieraan onze bijdrage leveren door:

1. het stimuleren van de participatie en emancipatie van minderheden;
2. het bestrijden van discriminatie, met specifieke aandacht voor discriminatie op basis van seksuele geaardheid;
3. de aanpak van huiselijk geweld.

6.4.5 Zorgvragersparticipatie

De veranderingen in de zorg, zoals schaalvergroting, marktwerking en decentralisatie, gaan snel en hebben grote gevolgen voor de positie van mensen die zorg nodig hebben.

Belangengroepen van zorgvragers zijn daarom cruciaal om de belangen van zorgvragers te behartigen. Zorgvragersorganisaties vormen als *countervailing power* een tegenwicht voor de invloed van de verantwoordelijke overheden, zorgaanbieders en verzekeraars. Hierbij staan zowel de ontwikkeling of het behoud van een vraaggericht en kwalitatief hoogwaardig zorgaanbod als de participatie van alle zorgvragers in de samenleving centraal. Dit betekent dat de komende periode meer aandacht nodig is voor de groepen zorgvragers die moeilijk bereikbaar zijn, zoals jongeren en minderheden.

Wij zijn van mening dat Zorgbelang, de SBO en het APCP ook in de komende periode een belangrijke rol kunnen vervullen bij individuele en collectieve belangenbehartiging van zorgvragers op provinciaal, regionaal en lokaal niveau in Noord-Holland. Wij zien deze organisaties nadrukkelijk als belangenbehartigers en niet als steunfunctie-instellingen. In verband met de toenemende vergrijzing achten wij het wenselijk om de SBO een specifieke plaats toe te blijven kennen binnen de zorgvragersparticipatie. Tegelijk benadrukken we het onderscheid tussen individuele belangenbehartiging en individuele hulpverlening, omdat wij individuele hulpverlening niet als een provinciale taak zien.

De provincie vraagt deze organisaties vooral aandacht te besteden aan de doelstellingen die wij samen met andere provincies landelijk in IPO-verband hebben geformuleerd.¹⁵ Hierbij staan goede belangenbehartiging van zorgvragers die een beroep doen op langdurige zorg,

¹⁴ Integratienota 2007-2011, *Zorg dat je erbij hoort* (2007)

¹⁵ IPO Bouwstenennotitie

curatieve zorg en Wmo-ondersteuning centraal. Bij de curatieve zorg vragen wij met name aandacht voor ketenzorg, huisartsenzorg en de beïnvloeding van zorgverzekeraars. Tot slot blijft het Informatie en Klachtenopvang Gezondheidszorg (IKG) ook na 2008 één van de belangrijkste publiekstaken van Zorgbelang en het APCP.

6.4.6 Sport en beweging

Sport stimuleert participatie en sociale cohesie, en bevordert de gezondheid van de Noord-Hollandse burgers. We willen daarom zoveel mogelijk Noord-Hollanders aan het sporten en bewegen krijgen en houden. Hoewel het aantal Noord-Hollanders dat sport toeneemt, hebben niet alle jongeren de gelegenheid om te sporten.¹⁶ Wij vinden dat alle jongeren moeten kunnen sporten, ook wanneer hun sociaaleconomische status dit moeilijk maakt. Verder zien wij overgewicht als een van de grootste gezondheidsbedreigingen. Sport en beweging zijn belangrijk om overgewicht te bestrijden, naast een gezonde levensstijl. De provincie levert een belangrijke bijdrage aan de sportinfrastructuur in Noord-Holland. De komende jaren willen wij het sportbeleid voortzetten en verder intensiveren. Onze speerpunten zijn het stimuleren van breedtesport, het instellen van een jeugd sportfonds, sport ter bestijding van overgewicht en bovenregionale sportaccommodaties. Daarnaast besteden wij aandacht aan het opzetten van een integraal topsportbeleid dat aansluit bij de werkwijze van het Olympisch Netwerk Noord-Holland en de nationale ambities zoals neergelegd in het Olympisch Plan 2028. Ons uiteindelijke doel is om in Noord-Holland een sportklimaat te scheppen, waarin de breedtesport en de topsport optimaal kunnen floreren. Onze partners bij het uitvoeren van het beleid zijn gemeenten en sportorganisaties.

6.4.7 Wmo-beleidsontwikkeling

Provincies hebben in de Wmo de taak 'beleid inzake steunfunctiewerk' te voeren en bepalen zelf op welke wijze zij de ondersteuning van gemeenten en welzijnsinstellingen vormgeven. Toen de Wmo op 1 januari 2007 werd ingevoerd, heeft de provincie besloten een tijdelijk Wmo ondersteuningsprogramma voor 2007 en 2008 vast te stellen. Nu, anderhalf jaar later, kan voorzichtig geconcludeerd worden dat alle gemeenten in Noord-Holland aan de wettelijke invoeringseisen hebben voldaan en dat de Wmo participatie van burgers op één of andere wijze geregeld is.¹⁷ Tegelijkertijd is duidelijk dat de echte herijking van beleid in de meeste gemeenten meer tijd in beslag zal nemen.

Eind 2008 wordt het provinciale Wmo-programma geëvalueerd. Na deze evaluatie stellen wij vast in welke vorm en mate wij bepaalde activiteiten verder willen voortzetten. Het gaat hierbij vooral om:

1. de integratie van de Wmo-kennisbank in de nieuwe provinciale kennisstructuur in 2009;
2. de ondersteuning van gemeenten en instellingen bij de ontwikkeling van het Wmo-beleid, de herijking van het bestaande welzijnsbeleid en de versterking van de Wmo-participatie.

6.4.8 Telefonische hulpdiensten / Sensor

Sinds vele jaren heeft de provincie een subsidierelatie met de telefonische hulpdiensten (nu: Sensor). Vooral mensen met psychosociale problemen, eenzaamheid en relatieproblemen bellen Sensor. Sensor Noord-Holland bestaat uit drie organisaties met meer dan 170

¹⁶ TNO, *Factsheet Kwaliteit van Leven* (Noord-Holland 2007)

¹⁷ Onderzoek Zorgbelang en Primo, *Wmo-raden* (2007)

getrainde vrijwilligers. Iedere organisatie heeft een kleine, professionele staf. De hulpdiensten zijn 7 x 24 uur per dag bereikbaar. In 2007 werden 25.594 telefoongesprekken geregistreerd.¹⁸

Hoewel provinciale subsidiëring met de invoering van de Wmo niet langer automatisch onze taak is, zien wij ook na 2008 een provinciale rol bij de ondersteuning van Sensor. Hierbij baseren wij ons op het maatschappelijk belang van de geleverde diensten en de onzekerheid of gemeentelijke subsidies binnen afzienbare termijn de provinciale subsidie zouden kunnen vervangen. Wij zullen in overleg met Sensor afspraken maken over maatregelen om de kwaliteit en de efficiency te verhogen. Deze afspraken worden in het uitvoeringsprogramma vertaald in te behalen resultaten.

¹⁸ Ruim 9.000 via de Haarlemse Sensor, ruim 6.000 via de Gooise en 10.500 via Sensor NW.

6.5 Wat hebben we in 2012 bereikt?

Activiteit	Effect / Doel / Resultaat	Partners
1. Onderwijs & Arbeidsmarkt		
<ul style="list-style-type: none"> • Monitor opzetten en analyse uitvoeren 	<ul style="list-style-type: none"> • Monitor is gerealiseerd en gekoppeld aan Jeugdmonitor 	<ul style="list-style-type: none"> • Platforms arbeidsmarkt
Ondersteunen projecten: <ul style="list-style-type: none"> • Voorkomen voortijdig schoolverlaten • Behalen werkkwalificatie door drop-outs • Herstelling • Bestrijding laaggeletterdheid • Maatschappelijke stageplaatsen 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbetering aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt • Jaarlijks instroom nieuwe deelnemers Herstelling • Laaggeletterdheid is verminderd • Realisatie maatschappelijke stageplaatsen in sociale en groene sector 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijs • Stichting Herstelling • Steunfuncties • Bedrijven • Gemeenten
Verbetering concurrentiepositie MKB door: <ul style="list-style-type: none"> • Opzetten provinciaal stageloket • Creëren leerwerkplekken in provinciale organisatie en sectoren met tekorten • Projecten schoolkeuze 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbetering aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt • Aanbod gekwalificeerd personeel MKB is vergroot 	<ul style="list-style-type: none"> • MKB • Onderwijs
2. Vrijwilligers		
<ul style="list-style-type: none"> • Versterking steunpunten vrijwilligers • Ondersteuning werving en kwaliteit vrijwilligers • Verspreiden <i>good practices</i> • Bevorderen deelname jongeren en migranten 	<ul style="list-style-type: none"> • De steunpunten kunnen hun 6 basistaken uitvoeren • Werving en kwaliteit vrijwilligers is verbeterd • <i>Good practices</i> zijn verspreid • Vrijwilligersbestand is meer gemêleerd 	<ul style="list-style-type: none"> • Steunfuncties • Steunpunten • Vrijwilligers • Vrijwilligersorganisaties
3. Mantelzorg		
<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning projecten mantelzorg • Ontwikkeling en verspreiding <i>good practices</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Provinciedekkende structuur van mantelzorgondersteuning 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten • Steunpunten mantelzorg • Zorgvragersorganisaties

Activiteit	Effect / Doel / Resultaat	Partners
4. Participatie, integratie en emancipatie		
<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren participatie en emancipatie minderheden • Bestrijden van discriminatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Projecten oud/nieuwkomers ondersteund • Uitvoering Plan Bestrijding discriminatie • Gemeenten zijn ondersteund bij antidiscriminatiebeleid • Scholen en maatschappelijke instellingen zijn ondersteund bij bespreekbaar maken discriminatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Antidiscriminatie-bureaus • Steunfuncties • COC • Gemeenten • Anne Frankstichting
<ul style="list-style-type: none"> • Aanpak huiselijk geweld 	<ul style="list-style-type: none"> • Sluitende ketenaanpak huiselijk geweld gerealiseerd 	<ul style="list-style-type: none"> • ASHG's • Gemeenten • Steunfuncties • Landelijke kenniscentra
5. Zorgvragersparticipatie		
<p>Afspraken gemaakt met zorgvragersorganisaties over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Care-brede inbedding van de zorgvraag • Curatieve zorg • Wmo-ondersteuning 	<ul style="list-style-type: none"> • Verbetering van kwaliteit en vraaggerichtheid zorg • Versterking van individuele en collectieve belangenbehartiging en klachtenopvang 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgbelang • SBO • APCP
6. Sport en beweging		
<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning samenwerkingverbanden • Uitvoering subsidieregeling jeugdsportfonds • Bestrijding overgewicht door stimuleren <i>good-practices</i> • Ondersteuning bovenregionale sportaccommodaties 	<ul style="list-style-type: none"> • Dekkend netwerk regionale samenwerkingsverbanden (huizen van de sport) • Meer dan 3.000 kinderen hebben kunnen sporten • <i>Good practices</i> zijn ondersteund en verspreid • Sportklimaat is verbeterd door aanpassen en verbeteren accommodaties 	<ul style="list-style-type: none"> • Sportservice • Gemeenten • Jeugdsportfonds Nederland • Sportverenigingen
7. Wmo ondersteuning		
<ul style="list-style-type: none"> • Evaluatie programma • Integratie Wmo-kennisbank • Ondersteuning Wmo-beleidsontwikkeling, herijking welzijnsbeleid en Wmo participatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Wmo-kennisbank is geïntegreerd in brede kennisfunctie • Gemeenten en instellingen worden desgewenst ondersteund bij Wmo-beleidsontwikkeling 	<ul style="list-style-type: none"> • Steunfunctie • Opdrachtnemer • Gemeenten • Zorgvragersorganisaties

Activiteit	Effect / Doel / Resultaat	Partners
8. Sensor		
<ul style="list-style-type: none"> • Sensor verzorgt telefonische hulpdiensten • Kwaliteit en efficiency worden verbeterd 	<ul style="list-style-type: none"> • Sensor heeft telefonisch hulp geboden • De kwaliteit en efficiency is volgens afspraak verbeterd 	<ul style="list-style-type: none"> • Sensor

6.6 Relaties met andere programmalijnen en beleidskaders

In onderstaand overzicht is de samenhang aangegeven tussen bepaalde beleidsdoelstellingen uit de programmalijn Actief Meedoen en de andere twee programmalijnen van dit programma Zorg en Welzijn. Ook zijn de raakvlakken met beleidskaders of uitvoeringsinstrumenten van andere beleidssectoren nader uitgewerkt:

- *Onderwijs en arbeidsmarkt*

De doelstellingen die specifiek gericht zijn op jongeren, sluiten aan bij de programmalijnen Gezond Opgroeien en Vitaal Wonen. Verder zijn er dwarsverbanden met de Economische Agenda van de sector Economie en het beleid rond bibliotheekondersteuning van de sector Cultuur.

- *Mantelzorgers*

In deze programmalijn richten we ons ook op jonge mantelzorgers, waardoor onze mantelzorgdoelstellingen ook aansluiten op de programmalijn Gezond Opgroeien.

- *Participatie, integratie en emancipatie*

Onze inzet op dit integrale thema beperkt zich niet tot deze programmalijn. Wij willen in alle programmalijnen en in het beleidskader Jeugdzorg aandacht besteden aan de positie van kwetsbare groepen.

- *Sport en beweging*

Onze inzet op het terrein van sport en beweging richt zich ook op de fysieke infrastructuur en heeft daarom een link met Vitaal Wonen en de provinciale Structuurvisie.

- *Wmo ondersteuning*

Onder 'Wmo ondersteuning' bedoelen we heel specifiek ondersteuning bij de Wmo beleidsontwikkeling. In bredere zin hebben natuurlijk alle doelstellingen die in dit programma zijn geformuleerd direct of indirect raakvlakken met de Wmo.

- *Zorgvragersparticipatie*

De participatie van zorgvragers loopt als een rode draad door dit programma heen. Dit geldt zowel voor de belangenbehartiging en participatie van jeugdige cliënten binnen Gezond Opgroeien als de actieve deelname van de zorgvragersorganisaties binnen de verschillende onderdelen van Vitaal Wonen.

Hoofdstuk 7. Vitaal Wonen

Een passend huis voor iedereen in een aangename omgeving met voldoende zorg en dienstverlening in de buurt en met de mogelijkheid voor iedereen om sociale netwerken te onderhouden.

7.1 Beleidsvisie

Centraal in onze visie staat een zodanige kwaliteit van het wonen en de woonomgeving dat er voor iedereen, ongeacht beperkingen, ruimte is. De programmaliijn 'Vitaal Wonen' richt zich daarom op de randvoorwaarden die nodig zijn om de inwoners van Noord-Holland een vitale woonomgeving te bieden. In 'Vitaal wonen' komen de raakvlakken aan de orde tussen de fysieke en de sociale leefomgeving. In de uitwerking zijn 'gezond opgroeien' en 'actief meedoen' noodzakelijke onderdelen.

Bouwen en verbouwen is nodig om voldoende passende woningen te krijgen voor doelgroepen als starters, jongeren, senioren en zorgvragers. Ons uitgangspunt is dat algemene voorzieningen in de woonomgeving voor iedereen toegankelijk en bruikbaar moeten zijn. In sommige situaties zijn speciale voorzieningen nodig. De kwaliteit van de leefomgeving wordt in belangrijke mate bepaald door ruimtelijke factoren zoals inrichting, groen, ruimte voor sport en bewegen en toegankelijke accommodaties. De functies wonen, welzijn en zorg beïnvloeden elkaar in sterke mate. Indien in samenhang opgepakt en uitgevoerd, zijn er voordelen op het gebied van duurzaamheid, efficiency en welzijn. 'Domeindenken' werkt niet. Kleine kernen en stadswijken vertonen overeenkomsten in de randvoorwaarden die nodig zijn om de omgeving leefbaar te houden. We willen bevorderen dat succes- en slaagfactoren voor leefbaarheid uitgewisseld worden tussen het platteland en de verstedelijkte gebieden.

7.2 Provinciale rol

De eerstverantwoordelijke bestuurslaag voor de realisatie of aanpassing van nieuwe woningen, voor de inrichting van de omgeving en voor voorzieningen in de buurt, is de gemeente. Met de Wmo en de woonvisies hebben gemeenten de instrumenten in handen om die verantwoordelijkheid vorm te geven. De provincie stimuleert gemeenten tot een integrale aanpak en biedt daarbij ondersteuning. Ook in ons eigen beleid kiezen we voor een integrale aanpak. Deze zal ook blijken uit onze visie op wonen als onderdeel van de provinciale structuurvisie. Wij zien een rol bij het bevorderen van regionale samenwerking tussen gemeenten en partners om vraagstukken op te lossen. Via ons Wonen, Welzijn, Zorg Stimuleringsprogramma, looptijd 2004 tot en met 2009, doen gemeenten en provincie ervaring op met een integrale werkwijze die vruchten afwerpt. De ruimte voor maatwerk is groot, de resultaten zijn gemonitord, teruggekoppeld en met elkaar gedeeld. Het leereffect voor de deelnemende gemeenten blijkt groot. Het aantal bereikbare voorzieningen en woningen voor doelgroepen is toegenomen. De provincie verspreidt de leerervaringen naar andere gemeenten en biedt de kans om wonen, welzijn en zorg geïntegreerd op te pakken. De werkwijze van het WWZ-programma willen we doorzetten en verder verbreden. De verbreding komt tot uiting in een grotere diversiteit aan doelgroepen waarop wij ons richten,

in de aandacht voor regionale afstemming en in de ambitie om actiever aan de slag te gaan met oude en nieuwe partners. We denken daarbij aan grotere betrokkenheid van de eerste-lijns zorg, en aan een nieuwe setting voor de partners in welzijn. Voorts zijn we van mening dat de rol en het potentieel van woningbouwcorporaties bij de aanpak van maatschappelijke problemen nog beter kan worden benut.

7.3 Nieuwe ontwikkelingen

De doelstellingen uit onze programmalijn Vitaal Wonen willen een antwoord geven op actuele trends en ontwikkelingen. Relevante ontwikkelingen in dit kader zijn:

1. Er komt meer aandacht voor het belang van de inrichting van de woonomgeving van jeugd en jongeren in het kader van hun sociale en fysieke ontwikkeling¹⁹. Ook – zo blijkt uit collegeprogramma's - willen gemeente- en provinciebesturen jongeren meer betrekken bij hun omgeving.
2. Er is sprake van een toenemende diversiteit in zowel de vraag als het aanbod op het gebied van wonen en woonomgeving. In plaats van grote eenvormige instellingen en voorzieningen zien we meer verscheidenheid en kleinschaliger initiatieven. Bewoners zijn betrokken in het scheppen van huisvesting en een woonomgeving die aansluit bij hun specifieke wensen en zorgbehoeften. Organisaties voor belangenbehartiging zoomen in op lokaal maatwerk.
3. De opbouw van dorpen verandert. Waar dorpen vroeger meestal kleinschalige agrarisch georiënteerde gemeenschappen waren, is het gros van de dorpen van nu te kenmerken als woondorp. Jongeren trekken niet weg uit dorpen omdat er geen werk is, maar omdat zij geen woning kunnen vinden. De mobiliteit is toegenomen. Problemen zijn er voor mensen die sterk op hun directe omgeving zijn aangewezen. Door schaalvergroting en marktwerking staat de economische haalbaarheid van voorzieningen onder druk. De inzet van vrijwilligers is onmisbaar bij behoud en ontwikkeling van voorzieningen.
4. Ook al verandert de traditionele opbouw en samenhang van een dorp, de bereidheid tot het verrichten van vrijwilligerswerk blijft in veel dorpen groot en het verenigingsleven bloeit. Een gebouw voor ontmoeting en gezamenlijke activiteiten is van groot belang. Dorpshuizen of andere gemeenschappelijke gebouwen zijn hiertoe geschikt.
5. De vergrijzing heeft als consequentie dat het aantal zorgvragers toeneemt. De behoefte aan toegankelijke woningen met in de buurt zorg- en welzijnsvoorzieningen wordt groter. Waar zorgvragers bestaan, moeten ook verzorgenden zijn. Ook voor hen zijn voldoende woningen en voorzieningen nodig. Een integrale aanpak hiervan – bijvoorbeeld met behulp van woon(zorg)visies - komt op meer plaatsen tot stand.
6. De extramuralisering neemt toe, net als de tendens dat ouderen steeds langer thuis blijven wonen, ook als de behoefte aan zorg groter wordt. De eerste- en tweedelijnszorg moeten daarom meer samenhang krijgen en in de buurt van de doelgroepen aanwezig moeten zijn. Het welzijnsbeleid, dat door de Wmo en wijzigingen in de AWBZ een nieuwe setting krijgt, moet daar op aansluiten.
7. Heel Nederland – en het grootste deel van Noord-Holland – krijgt op termijn te maken met daling van het bevolkingsaantal. Dat heeft consequenties voor het wonen-

¹⁹ Raad landelijk gebied; Groen opgroeien, 2008, Unicef, Child Friendly City's

welzijn-zorg beleid. Aansluiting van behoefte en aanbod van zowel huisvesting als voorzieningen vraagt speciale aandacht.

8. Vergelijkbare processen als in dorpen vinden plaats in stadswijken. Ook hier zien we dat kleine winkels en andere voorzieningen, zoals post- en bankkantoren, verplaatst worden naar grootschaliger, meestal verder weg gelegen, locaties.

7.4 Doelstellingen

7.4.1 Integratie van wonen, welzijn en zorg

De integrale aanpak van woon-, welzijns- en zorgbeleid levert voor zowel bewoners als voor gemeenten, corporaties, zorgaanbieders en andere deelnemende partijen voordelen op. Dat is de belangrijkste conclusie van de eindmeting in de monitor van de eerste reeks van vijf voorbeeldprojecten van het WWZ Stimuleringsprogramma 2004-2009²⁰. Gezien de positieve resultaten is in het collegeprogramma aangegeven dat het WWZ-beleid wordt voortgezet. Dat houdt in dat we de ervaringen die zijn opgedaan in de afgelopen WWZ-periode zullen verspreiden als leerpunten en ter inspiratie voor andere gemeenten. Waar mogelijk trekken wij samen met gemeenten op om de resultaten en nieuwe werkwijze te borgen. Medewerkers van voorbeeldprojecten worden ook na afloop van hun project betrokken bij het overdragen van kennis en ervaring naar andere gemeenten (zie ook par. 8.3). Tevens blijven wij gebruik maken van het al opgerichte kenniscentrum WWZ. We toetsen het kenniscentrum regelmatig op gebruiksvriendelijkheid en voeren indien nodig aanpassingen door. De overdracht van kennis tussen stad en platteland krijgt speciale aandacht.

De WWZ-voorbeeldgemeenten landelijk gebied ontvangen nog tot en met 2009 provinciale steun bij de uitvoering van hun programma's. De halfjaarlijkse publicatie 'WWZ in uitvoering in het landelijk gebied' levert inzicht in de voortgang van de voorbeeldprojecten en is bovendien een geschikt middel om zorg- en welzijnsvraagstukken onder de aandacht te brengen van gebiedsontwikkelaars in het landelijk gebied.

In de nieuwe beleidsperiode willen we, naast gemeenten, ook andere partijen, stimuleren om invulling te geven aan projecten op het terrein van Vitaal Wonen. Geslaagde uitvoering van wonen, welzijn, zorg in samenhang moet het hebben van goede samenwerking tussen diverse partners.

Aansluiting van behoefte en aanbod van zowel huisvesting als voorzieningen vraagt speciale aandacht gezien de verwachte demografische ontwikkeling in Noord-Holland Noord. De bevolkingsgroei in dit gebied zal afnemen en vanaf 2020 effect hebben op de woning- en arbeidsmarkt. In de komende periode willen we dit onderwerp verder uitdiepen zodanig dat we goed voorbereid de toekomst tegemoet kunnen gaan.

We willen meer systematisch in gesprek gaan met woningbouwcorporaties om te weten te komen welke knelpunten zij ervaren in het uitvoeren van hun maatschappelijke rol, en welke bijdrage de provincie zou kunnen bieden in het faciliteren van pilots en (regionale) samenwerkingsprocessen.

²⁰ Research voor Beleid, *Monitor Stimuleringsprogramma Wonen, Welzijn en Zorg: Resultaten, Lessen en Verankering. Eindmeting van Vijf Noord-Hollandse Voorbeeldprojecten* (Leiden 2008)

Uit contacten met het veld blijkt dat het voor gemeenten vaak lastig is om eerstelijns zorgverleners goed te betrekken in de lokale en regionale beleidsontwikkeling. Voor een integrale aanpak is dit echter wel noodzakelijk, zeker gezien de toenemende verantwoordelijkheid voor gemeenten rond de AWBZ. De vraag naar eerstelijnszorg en gecombineerde woon-zorg-arrangementen neemt snel toe en ook rondom preventie en beïnvloeding van de leefstijl bestaat er voor gemeenten een drijfveer om lokaal en wijk-/gebiedsgericht te werken. We zoeken samen met gemeenten en instellingen naar manieren om met de genoemde problemen om te gaan. We willen een pilot-project ondersteunen rondom vraaggestuurde planning waarin we willen onderzoeken of de planinformatie kan bijdragen aan toekomstgerichte woning(ver)bouw en inrichting van zorg- en welzijnsvoorzieningen. De resultaten van de pilot worden overgedragen en kunnen aanleiding bieden om ook in andere regio's hiermee aan de slag te gaan.

We willen – waar nodig - een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van instrumenten en verzameling van data die op lokaal of regionaal niveau bruikbaar zijn bij het afstemmen van vraag en aanbod van WWZ-voorzieningen.

Tenslotte zien we participatie van bewoners en zorgvragers als onmisbaar voor een succesvolle aanpak en uitvoering van WWZ-projecten. Dit blijven wij als maatstaf hanteren in ons stimuleringsbeleid.

7.4.2 Kindvriendelijk wonen

De aanwezigheid van kinderen in een woonomgeving draagt bij aan de vitaliteit daarvan. Wij willen daarom samen met gemeenten de meerwaarde verkennen van projecten die de inrichting van wijken of dorpen ten behoeve van kinderen verbeteren. Ook zogenoemde 'kindlinten' (veilige routes door wijk, stad of regio) kunnen daar deel van uitmaken. De ervaringen die gemeenten hebben opgedaan met hun ISV-programma zullen we benutten. Inspiratie hierbij biedt onder andere het advies van de Raad voor het Landelijk Gebied en het project Child Friendly Cities van de VN. Door kennis- en ervaringsuitwisseling willen we – in samenhang met onze 'Agenda Jeugd' - in Noord-Holland netwerken van kindvriendelijke gemeenten versterken en uitbreiden. We gaan na of we middels het provinciale verkeers- en vervoersbeleid aandacht kunnen schenken aan de inrichting van infrastructuur ten behoeve van kinderen (veilige fietsroutes). Het provinciale beleid Leren voor Duurzame Ontwikkeling (onderdeel van ons klimaatbeleid) en het recreatiebeleid gaat in de komende beleidsperiode aandacht besteden aan jongerenparticipatie bij groen en natuur in en om de stad en (kleine) kern.

7.4.3 Kwaliteit leefomgeving

De ruimtelijke inrichting van de leefomgeving is een belangrijke factor voor het welzijn. Dan gaat het vooral om de beleving, de gebruikswaarde en de herkenbaarheid van de omgeving. De kwaliteit van de omgeving – het groen, de sfeer, de openbare ruimte, nabijheid van voorzieningen – bepaalt ook vaak de keuze om ergens te willen gaan of blijven wonen. Dorpsraden of dorpscommissies spannen zich in om het dorp leefbaar te houden. Via het steunfunctiewerk ondersteunt de provincie deze dorpsraden en dorpscommissies. Het steunfunctiewerk zetten we ook in om in stedelijke gebieden 'buurten van betekenis' leefbaar te houden en onderling ervaring uit te wisselen.

De provincie wil een pilot faciliteren om na te gaan of en hoe integrale planvorming de kwaliteit van de leefomgeving kan bevorderen. Hier zien we raakvlakken met ons beleid op het gebied van culturele planologie en integrale gebiedsontwikkeling.

7.4.4 Multifunctionele accommodaties en dorpshuizen

Voorzieningen bestaan niet slechts uit cement en stenen maar omvatten veel meer. Ze hebben een sociale functie: mensen komen elkaar tegen, doen dingen samen en houden zo een sociaal netwerk in stand. Voor het versterken van de leefbaarheid zijn voorzieningen als bibliotheken, winkels en woonzorgcentra van groot belang. Om deze reden blijven wij de aandacht vestigen op het belang van gemeenschappelijke, goed bereikbare, voorzieningen.

Onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau laat zien dat plattelandsbewoners ontevreden zijn over het lage voorzieningenaanbod.²¹ Achteruitgang in het voorzieningenniveau is een risico voor de leefbaarheid. Dat zien we niet alleen in kleine kernen, maar ook in stadswijken waar de laatste winkelier of het laatste postkantoor verdwijnen. Het (economisch) draagvlak kalft af door marktwerking en schaalvergroting. Gecombineerd, en ingebed in samenwerkingsverbanden, zijn voorzieningen soms wel levensvatbaar en leveren ze een duurzame bijdrage aan de leefbaarheid. Zeker als daar ook private diensten (gemaksdiensten, detailhandel) in betrokken worden.

Steeds vaker behoort het ontwikkelen van gecombineerde voorzieningen, ook wel maatschappelijk vastgoed genaamd, tot de reguliere taak van woningbouwcorporaties. Een smalle oriëntatie op vastgoed heeft zich verbreed tot maatschappelijke vraagstukken. Er worden andere eisen gesteld aan de (ver)bouw, inrichting en het beheer van maatschappelijk vastgoed, zoals (brede) scholen. Flexibele vastgoedformules zijn nodig om het steeds veranderend gebruik door onderwijs-, welzijns- en zorginstellingen in multifunctionele accommodaties goed te regelen. Een voorwaarde voor succesvol gebruik van multifunctionele accommodaties zijn *multifunctionele samenwerkingsverbanden*. Zonder het laatste is het eerste niet goed mogelijk. Dit betekent grensoverschrijdende samenwerking: tussen professionals van verschillende (beleids)disciplines, tussen (bewoners)organisaties en woningcorporaties en tussen Rijk, provincie en lokale overheden. De provincie wil hier aandacht aan blijven besteden door de informatie en kennisuitwisseling tussen gemeenten, corporaties, maar ook tussen dorpshuizen en dorpsraden en vrijwilligersorganisaties te stimuleren. Dorpshuisbesturen en dorpsraden of dorpscommissies kunnen rekenen op ondersteuning via het steunfunctiewerk

Op dit moment hanteren we verschillende regelingen: 'groot onderhoud dorpshuizen' (t/m 2009), 'dorpswinkels' (t/m 2009) en 'wijksteunpunten' (t/m 2008).

Alle drie de regelingen worden goed gebruikt. Hoewel de regelingen gericht zijn op verschillende thema's, zijn er meer overeenkomsten dan verschillen. Zo hebben ze allen als doel de leefbaarheid te bevorderen en zijn ze gericht op het realiseren of in stand houden van accommodaties. De ervaring laat zien dat de regelingen vaak naast elkaar worden ingezet.

²¹ SCP, *Het Beste van Twee Werelden* (Den Haag 2007)

Onze regelingen leveren een positieve bijdrage aan het voorzieningenniveau in de provincie. We willen daarom onze inspanningen voortzetten en hiervoor geld vrijmaken uit de Extra Investeringsimpuls.

Met het oog op zowel het leveren van maatwerk als op efficiëntie, maken we één nieuwe regeling waarin de sterke kanten van de oude regelingen 'dorpshuizen' en 'wijksteunpunten' opgenomen zijn: de regeling *multifunctionele accommodaties*.

Voor het succes van een multifunctionele accommodatie is de samenwerking tussen de deelnemende partijen een cruciale factor. Om die reden subsidieert de provincie met de regeling multifunctionele accommodaties voornamelijk de aanloop- en proceskosten en in beperkte mate delen van de (ver)bouw. Voor feitelijke realisering van (grootschalige) multifunctionele accommodaties ("de stenen") zijn gemeenten en hun partners aan zet. In sommige gevallen kunnen wij dit bevorderen met ons beleid op het gebied van ISV. Ons steunfunctiewerk richten we op uitwisseling van ervaringen en op verspreiding van kennis over slaag- en faalfactoren.

De regeling 'groot onderhoud en verbouwing van dorpshuizen' blijft vooralsnog tot en met 2009 ongewijzigd voortbestaan. In 2010 wordt bekeken of de regeling groot onderhoud en verbouwing van dorpshuizen deel kan uitmaken van de regeling multifunctionele accommodatie.

7.4.5. Passende Huisvesting - Wonen voor doelgroepen

Opplussen / aanpassing individuele woonsituatie

Een groot deel van de bestaande woningvoorraad bestaat uit koopwoningen, in het landelijk gebied soms tot 80%. Gemeenten kunnen (oudere) eigenaren van koopwoningen stimuleren om tijdig maatregelen te treffen om hun woning aan te passen. Door de provincie is in samenwerking met enkele gemeenten het Keuzemodel Opplussen²² ontwikkeld, om gemeenten te helpen een onderbouwde keuze te maken voor de aanpak in een bepaalde wijk. Deze methode willen we onder meer gemeenten in de provincie verspreiden, zodat dit onderwerp ingebed kan worden in het gemeentelijk woonbeleid. Tevens bieden wij gemeenten hierbij inhoudelijke ondersteuning. Aansluitend hierbij willen we kennis en ervaring verspreiden over de beschikbare technologische ontwikkelingen (domotica, breedband) die het mogelijk maken om langer zelfstandig te wonen.

Kleinschalig wonen

Sinds 2005 kent de provincie de deelverordening "Kleinschalig wonen voor mensen met dementie". Kleinschalige voorzieningen bieden mensen met dementie de mogelijkheid om – ondanks hun beperkingen – in het eigen dorp of de eigen wijk te blijven wonen. Onderzoek uit 2007²³ wijst uit dat er sindsdien een groot aantal kleinschalige woonvormen is gerealiseerd of nog in ontwikkeling is. Het WWZ-Stimuleringsprogramma en de deelverordening "Kleinschalig wonen voor mensen met dementie" hebben aan de toename van het aantal projecten en het aantal bewonersplaatsen bijgedragen.

Ook voor andere doelgroepen dan mensen met dementie is een kleinschalige woonvorm veelal een prettig alternatief voor een grootschalige intramurale setting. In opdracht van de

²² Verkroost Advies, *Provincie Noord-Holland en Voorbeeldgemeenten: Keuzemodel Opplussen Eigen Woningbezit* (februari 2008)

²³ Bestuur & Management Consultants, *Eindrapport Onderzoek Kleinschalig Wonen voor Mensen met Dementie in Noord-Holland* (oktober 2007)

provincie is het onderzoek “Kleinschalig wonen vergroten” uitgevoerd²⁴. Hieruit komt naar voren dat ook veel andere doelgroepen behoefte hebben aan een kleinschaliger, meer individuele manier van wonen.

In 2009 starten we daarom met het ontwikkelen van beleid om kleinschalig wonen voor alle doelgroepen te faciliteren. Daarbij denken we aan beperkte startsubsidies, deskundige ondersteuning en steun aan versterking van de rol van gemeenten gericht op nieuwe initiatieven.

Nieuwe impulsen voor passende huisvesting

Het Ministerie van VROM heeft een budget van 8 miljoen euro ter beschikking gesteld ter stimulering van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO). Het Rijk stelt dit budget ter beschikking van de provincies. Noord-Holland subsidieert hiervan € 1.154.220,- aan particulieren.

De deelverordening Collectief particulier opdrachtgeverschap, waarin de mogelijkheid wordt geboden aan particulieren om koopwoningen in eigen beheer te realiseren, treedt half november 2008 in werking. Deze regeling biedt speciale aandacht en financiële mogelijkheden voor bijzondere (zorg-)doelgroepen.²⁵ Hierin neemt de Provincie Noord-Holland een uitzonderingspositie in ten opzichte van andere provincies.

7.5 Wat hebben we in 2012 bereikt?

Activiteit	Resultaat	Partners
1. Integratie van wonen, welzijn en zorg		
WWZ-projecten Innovatieve lokale of regionale pilots (WWZ – verbreding) Pilot verkennen gebruiksmogelijkheden woon-zorg-scan met eerste lijn	<ul style="list-style-type: none"> • Afronden WWZ-voorbeeldprojecten landelijk gebied • Verspreiden van kennis en ervaring uit lopende en afgeronde WWZ-projecten. • Ontwikkeling en afstemming woonvisies met zorgvisies in gemeenten / regio's • Opstarten nieuwe verbrede WWZ-projecten • Verspreiden ervaring met woon-zorgscan • Verbetering planning woon en zorgbehoefte in gemeenten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeenten • Steunfunctiewerk • Woningbouwcorporaties • Eerste en tweedelijnszorg • Zorgvragersorganisaties • zorgverzekeraars

²⁴ DSP-groep BV, *Kleinschalig Wonen Vergroten: Onderzoek voor de Provincie Noord-Holland* (mei 2008)

²⁵ de regeling wordt gerealiseerd vanuit het beleid van sector Ruimtelijke inrichting (Wonen)

Activiteit	Resultaat	Partners
2. Kindvriendelijk wonen		
Participatie-pilot jongeren	<ul style="list-style-type: none"> Jongeren zijn betrokken bij inrichting van de omgeving Verspreiden van kennis en ervaring <ul style="list-style-type: none"> Kindlinten/Veilige loop- en fietsroutes 	<ul style="list-style-type: none"> Gemeenten steunfunctiewerk Recreatieschappen
3. Leefkwaliteit van kernen en wijken		
Pilot project Denktank/platform geïntegreerde aanpak kernen en wijken	<ul style="list-style-type: none"> Integraal dorpsvernieuwingsplan Uitwisseling succes- en faalfactoren platteland-stad 	<ul style="list-style-type: none"> Gemeente Onderwijs/kennisinstituten Dorpsraden Steunfunctiewerk woningbouwcorporaties
4. Multifunctionele accommodaties en dorpshuizen		
Subsidieregeling multifunctionele accommodaties Subsidieregeling groot onderhoud dorpshuizen	<ul style="list-style-type: none"> Realisatie van multifunctionele accommodaties en goed onderhouden dorpshuizen ten behoeve van de leefbaarheid van kernen en wijken. Bevordering leefbaarheid kleine kernen. 	<ul style="list-style-type: none"> Steunfunctiewerk Gemeenten Dorpshuisbesturen Platform Dorpshuizen NH (via Primo-nh) Vereniging Kleine Kernen NH (via Primo-nh) Organisaties zorg, welzijn en cultuur
5. Wonen voor doelgroepen		
<ul style="list-style-type: none"> Gemeenten ondersteunen in het aanpassen van de woningvoorraad aan toekomstige behoefte. Stimuleren kleinschalig wonen voor alle doelgroepen. 	<ul style="list-style-type: none"> Toepassen keuzemodel opplussen in diverse gemeenten Gemeenten ondersteunen met kennisuitwisseling en expertiseontwikkeling over opplussen en kleinschalig wonen. 	<ul style="list-style-type: none"> Gemeenten Steunfunctiewerk Woningbouwcorporaties Bewoners/gebruikers Welzijns- en zorginstellingen

7.6 Relaties met andere programmalijnen en beleidskaders

In onderstaand overzicht is de samenhang aangegeven tussen beleidsdoelstellingen uit de programmalijn *Vitaal wonen* en de andere twee programmalijnen van dit programma Zorg en Welzijn. Ook zijn de raakvlakken met beleidskaders of uitvoeringsinstrumenten van andere beleidssectoren nader uitgewerkt:

- *Structuurvisie*

In het kader van de Structuurvisie zal een kaderstellende provinciale visie op wonen worden ontwikkeld. Hierin wordt het provinciaal belang benoemd: "Een evenwichtige ontwikkeling van de woningvoorraad op bovenlokaal niveau". Op basis van deze provinciale woonvisie kunnen gemeenten regionale actieprogramma's opstellen, met aandacht voor:

- krimp of stagnatie;
- transformatie en herstructurering;
- zorgwoningen, starterswoningen.

De provinciale woonvisie wordt opgesteld door de sector RI met inbreng vanuit sector JZW.

- *ISV, ILG, Visie landelijk gebied, recreatie en groen*

We verbinden de domeinen wonen, welzijn en zorg en bekijken vraagstukken in die samenhang. Dit gebeurt ook door de samenhang met het provinciale ISV-programma, het beleidsveld wonen (regionale woonvisies) en met ILG, de sociaaleconomische versterking van het platteland. De verbindingen leggen we door middel van:

- kennisdelen en uitwisselen als basis voor een innovatieve werkwijze;
- alleen kiezen voor specifieke voorzieningen waar dit onvermijdelijk is, in andere gevallen zorgen voor toegankelijkheid voor iedereen;
- de doelgroepen van het beleid betrekken bij de keuzes in concrete activiteiten.

- *K&B monitor zorgwoningen*

Doel: verspreiden informatie over productiecijfers van zorgwoningen in Noord-Holland.

De monitor zorgwoningen is in opdracht van de provincie ontwikkeld²⁶, om zicht te krijgen op de mate waarin de geformuleerde doelstellingen ten aanzien van 'nultredenwoningen' en het aantal plaatsen voor verzorgd wonen worden behaald. Door een jaarlijkse uitvoering van deze nieuwe monitor ontstaat een helder beeld van de lokale en regionale ontwikkelingen met betrekking tot de nieuwbouw.

Op basis van de gemeentelijke gegevens maken wij ieder jaar (vanaf 2008) een rapportage, waarin de productiecijfers worden vergeleken met de door de provincie geformuleerde doelstellingen. Het onderdeel zorgwoningen vormt hiermee een uitbreiding van de monitor woningbouw waarin wordt ingegaan op woningbouwproductie en woningbouwcapaciteit. Uitvoering en bekostiging: sector K&B. Advisering vanuit sector JZW.

²⁶ RIGO Research en Advies BV, *Monitor Zorgwoningen Provincie Noord-Holland: Verslag van een Pilot* (juni 2007)

- *Jeugdparticipatie Gezond opgroeien*

Onder de programmalijn Jeugd is als doelstelling opgenomen het vergroten van de participatie van de jeugd. Betrokkenheid van de jeugd is goed te mobiliseren als het gaat om de inrichting van de fysieke ruimte waarin ze leven. Onder Vitaal Wonen is dan ook een pilot beschreven waarin we de basis van jeugdparticipatie mede uitwerken.

- *Huisvestingen jongeren: Beleidskader jeugdzorg en gezond opgroeien*

Zowel in de Agenda Jeugd, als in de programmalijn Gezond Opgroeien is de huisvesting van jongeren specifiek genoemd. Onder de programmalijn Vitaal wonen is de jeugd een van de doelgroepen waarmee rekening gehouden moet worden in WWZ-projecten en projecten zoals kleinschalig wonen.

Hoofdstuk 8. Instrumentarium

Het instrumentarium op het terrein van Zorg & Welzijn bestaat van oudsher uit het steunfunctiewerk en verschillende vormen van financiële ondersteuning (subsidies aan derden en gerichte opdrachten). Binnen de financiële ondersteuning willen we de komende twee jaar experimenteren met een Maatschappelijk Ontwikkelingsbudget en een Participatiebudget.

Centraal in onze ondersteuning staat het delen van kennis. We willen dat goede voorbeelden worden verspreid, zodat iedereen die dat wil daar zijn of haar voordeel mee kan doen. Tenslotte besteden we specifieke aandacht aan meten en weten. Het bijhouden van de geboekte resultaten maakt tijdige bijstelling van de uitvoering mogelijk, zodanig dat we onze doelstellingen zo veel als mogelijk zullen behalen.

8.1 Steunfunctiewerk

De provincie subsidieert voor de uitvoering van het steunfunctiewerk vier steunfuncties: PRIMO nh, Sportservice Noord-Holland, ACB en ProFor. Met deze instellingen hebben we al vele jaren een subsidierelatie. Ook de komende beleidsperiode willen we de opgebouwde kennis en het netwerk van de steunfuncties blijven benutten. Daarbij besteden we extra aandacht aan het vraaggericht werken van de instellingen. We willen binnen de prestatieplannen van de instellingen meer mogelijkheden creëren waardoor zij beter op actuele ontwikkelingen kunnen inspelen.

Echter, aan vraaggericht werken en inspelen op de actualiteit zitten grenzen. De steunfuncties hebben zich immers op bepaalde onderwerpen en in bepaalde methodieken gespecialiseerd, en kunnen niet op alle mogelijke vragen van gemeenten en organisaties een passend antwoord geven. Dit is ook gebleken uit onze consultatierondes over het nieuw op te stellen beleidsprogramma: gemeenten zijn van mening dat niet alle activiteiten van de steunfuncties aansluiten bij hun behoeften. Er is vraag naar meer diversiteit in het aanbod en maatwerk in de ondersteuning. Ook maatschappelijke organisaties hebben aangegeven dat het aanbod van de steunfuncties niet altijd aansluit bij hun werk.²⁷

Daarnaast willen we in de nieuwe beleidsperiode ruimte bieden aan veelbelovende nieuwe initiatieven die inspelen op de actualiteit. Deze ruimte willen we niet alleen aan de steunfuncties bieden, maar ook aan allerlei uiteenlopende maatschappelijke organisaties. In paragraaf 8.2 gaan we hier nader op in.

Om de gewenste flexibiliteit financieel mogelijk te maken, wijzigen we de oude verhouding van ongeveer 80% (steunfunctiewerk) - 20% (flexibel budget) vanaf 1 januari 2010 in een nieuwe verhouding van 60% - 40%. Door bezuinigingen die sinds de invoering van de verhouding 80%-20% door PS zijn doorgevoerd op het budget voor het steunfunctiewerk, betekent de voorgestelde wijziging een effectieve verlaging van 22% van het budget voor de steunfuncties. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de steunfuncties mee kunnen dingen naar het uitvoeren van projecten die de provincie zal financieren via het flexibele budget.

²⁷ Research voor Beleid, *Welzijnsmonitor 2007* (Leiden 2008)

Overgangsjaar

Het jaar 2009 dient als overgangsjaar naar de nieuwe situatie. Dit betekent dat we in 2009 hetzelfde budget reserveren voor het steunfunctiewerk als in 2008 beschikbaar is. Onder voorbehoud van besluitvorming door PS zullen we vanaf 2009 het flexibele budget inzetten in onder meer het Maatschappelijk Ontwikkelingsbudget en het Participatiebudget (zie ook paragraaf 8.2). Daarbij is het mogelijk dat wij, gemeenten of het maatschappelijk middenveld een beroep doen op de expertise en ondersteuning van de steunfuncties.

Evaluatie wijziging inzet budgetten

Natuurlijk willen we weten of deze wijzigingen in de wijze waarop wij onze budgetten inzetten de gewenste resultaten tot gevolg hebben, en of we daarmee onze beleidsdoelstellingen behalen. In het programma Zorg & Welzijn 2009-2012 zal daarom een monitor en evaluatie worden opgenomen om antwoord te krijgen op vragen als:

- Wat zijn de resultaten en effecten van de ondersteuningsactiviteiten van de steunfuncties?
- In welke mate dragen de activiteiten van het maatschappelijk middenveld bij aan het bereiken van de provinciale beleidsdoelstellingen?

De evaluatiecriteria zullen we verder uitwerken in het uitvoeringsprogramma. Op basis van deze evaluatie, die we in 2011 willen uitvoeren, zijn we in staat om waar nodig in te grijpen en bij te sturen. Indien blijkt dat de voorgestelde wijziging van het budget niet voldoende bijdraagt aan de realisatie van onze beleidsdoelstellingen, kunnen we de voorgestelde verhouding van 60%-40% aanpassen.

Tot slot dient opgemerkt te worden dat het vervolgonderzoek vanuit het Leertje van de Kraan²⁸ mogelijk in de periode 2009-2012 nog gevolgen kan hebben voor de subsidierelatie met de steunfunctie-instellingen. Dit vervolgonderzoek wordt eind 2008 en begin 2009 uitgevoerd. Besluitvorming hierover zal via het traject van het Leertje van de Kraan worden voorbereid.

8.2 Financiële ondersteuning

Voor de realisatie van een groot deel van onze beleidsdoelstellingen stellen we subsidie ter beschikking. Voor de onderdelen uit het programma die gecontinueerd worden, zal in de meeste gevallen de bijbehorende subsidieregeling of begrotingspost doorlopen. Diverse regelingen passen we aan uit oogpunt van bruikbaarheid en klantvriendelijkheid, denk aan de regelingen Dorpswinkels en Wijksteunpunten. Enkele regelingen lopen af, zoals de deelverordening Sociaal Beleid. Voorts willen we meer ruimte bieden aan organisaties voor maatwerk. Daarvoor vinden we de aanleiding in de ervaringen van de afgelopen periode:

- ruimte voor gemeenten

Gemeenten waren erg tevreden over ons ondersteuningsprogramma WWZ: vooral de kenniskringen (georganiseerd door een commercieel bureau) en de mogelijkheid om subsidie flexibel in te zetten werden erg gewaardeerd. Gemeenten hebben deze ruimte nodig om te innoveren. Hierbij maken zij dankbaar gebruik van kennis en ervaringen bij verschillende organisaties. Ook in de beleidsperiode 2009-2012 willen we budget inzetten

²⁸ Toepassen van risicotoets op grond van Europese regelgeving, conform PS besluit van 23 juni 2008.

voor dergelijke pilot-projecten met gemeenten. We denken bijvoorbeeld aan een pilot met gemeenten in West-Friesland tegen alcoholmisbruik onder jongeren.

- ruimte voor duurzame oplossingen

De subsidieregeling Sociaal Beleid voldeed aan de behoefte van organisaties om goede ideeën uit te proberen en zo *good practices* te genereren. Van veel projecten bleek de duurzaamheid echter niet erg groot: na een vliegende start met hulp van de provinciale subsidie bleek het niet altijd mogelijk projecten te continueren in een gemeentelijke setting. Dit pleit voor een sterker samenspel tussen provincie en gemeenten en (indien van toepassing) andere organisaties bij de realisatie van projecten, waarbij de structurele inbedding van een project – onder voorbehoud van een succesvolle afronding van de pilot – al bij de start in de planvorming wordt meegenomen.

- ruimte voor vraaggerichte ondersteuning

Zoals in paragraaf 8.1 al is vermeld, hebben gemeenten en maatschappelijke organisaties naast het reguliere ondersteuningsaanbod van de steunfuncties behoefte aan ondersteuning op maat. In het uitvoeringsprogramma zullen we aangeven op welke onderwerpen we maatwerk mogelijk willen maken.

8.2.1 Stimuleringsregeling maatschappelijke ontwikkeling

Naast bovengenoemde subsidies willen we de komende twee jaar experimenteren met een programmabrede subsidieregeling, waarmee we ruimte willen scheppen voor innovatie en voor gebiedsgericht maatwerk en benutting van het maatschappelijk potentieel. De maatschappij ontwikkelt zich snel en de problemen die we willen aanpakken zitten gecompliceerd in elkaar. Delen van de oplossing zijn in handen van veel verschillende organisaties en mensen. Voor de oplossingen van de toekomst moeten we als overheid de randvoorwaarden scheppen om dat maatschappelijk potentieel te laten opbloeien. Daarmee scheppen we de mogelijkheid om gezamenlijk te bouwen aan een robuuste sociale infrastructuur.

Het is eigen aan innovatie dat niet vooraf is aan te geven hoe de oplossingen die ontwikkeld worden, eruit zullen zien. Hetzelfde geldt voor de ondersteuningsvraag van gemeenten die per locatie en vraag verschilt. Met deze nieuwe ‘Stimuleringsregeling maatschappelijke ontwikkeling’, geven we ruimte aan initiatieven die passen binnen de doelstellingen van de programmalijnen. Gemeenten en maatschappelijke instellingen zijn aan zet om te komen met initiatieven die vraagstukken met een regionale uitstraling aanpakken. Na twee jaar evalueren wij het gebruik en de opbrengst van het Maatschappelijk Ontwikkelingsbudget en besluiten dan op welke wijze wij deze regeling kunnen voortzetten.

8.2.2 Participatie-regeling

Het stimuleren van participatie van burgers loopt als een rode draad door alle programmalijnen. Als instrument voor het stimuleren van deze participatie lanceren we de Participatieregeling; een samenhangend geheel van regelingen gericht op de versterking van participatie. Hiermee geven we vorm aan de uitvoering van de programmalijnen gezond opgroeien (jongerenparticipatie hfdts.5.4.2, radicalisering 5.4.7) en actief meedoen (vrijwilligers hfdst. 6.4.2, participatie, mantelzorg hfdst. 6.4.3, integratie en emancipatie 6.4.4). Daarnaast heeft de Participatieregeling als doel actuele, kleinschalige initiatieven uit

het maatschappelijke middenveld te stimuleren; initiatieven die spontaan in de samenleving ontstaan 'voor en door gewone mensen' en die gericht zijn op allerlei vormen van participatie zoals jongerenactiviteiten, buurtactiviteiten, vrijwilligerswerk, maatschappelijke ondernemen en integratie. Met deze regeling voor kleinschalige initiatieven willen we invulling geven aan onze rol als participerende overheid door niet alleen initiatieven van gemeenten en geïnstitutionaliseerde instellingen te ondersteunen, maar ook de initiatieven van (on)georganiseerde burgers.

8.2.3 Opdrachten

Net als in de vorige beleidsperiode willen we een deel van het budget reserveren voor specifieke opdrachten. Denk bijvoorbeeld aan monitoring, inventarisaties, evaluaties en provinciale bijeenkomsten, conferenties en de invulling van de provinciale kennisfunctie.

8.3 Provincie als kennismakelaar

In de afgelopen beleidsperiode hebben we gemerkt dat niet alleen financiële ondersteuning, maar ook onze inhoudelijke betrokkenheid zeer effectief is. Zowel in het WWZ-programma als in het project Dorpswinkels hebben wij ervaring opgedaan met een intensieve participatie van de provincie in lokale projecten als aanvulling op onze financiële ondersteuning. Deze initiatieven bleken te kunnen uitgroeien tot levensvatbare dorpswinkels en geslaagde WWZ-voorbeeldprojecten. Een van de succesfactoren was de ervarings- en expertise-uitwisseling tussen gemeenten en provincie. Gemeenten waardeerden de rol van de provincie; de betrokkenheid van de provincie leidde tot een actief netwerk rondom een vraagstuk waarbinnen kennis werd gedeeld en geïmplementeerd. De inhoudelijke bijdrage van de provincie kwam niet alleen uit het provinciekantoor zelf. Gezien de schaalgrootte van de provincie hebben wij ook kennis van elders kunnen mobiliseren en koppelen aan vraagstukken in ons gebied. Gezien deze successen willen we de inhoudelijke ondersteuning en kennisuitwisseling voortzetten en uitbreiden. Hieronder lichten we de instrumenten expertpool, kenniskring, en kenniscentrum nader toe.

Expertpool

In een expertpool nemen mensen deel met verschillende ervaring en expertise. Dit kunnen gemeenteambtenaren zijn met specifieke projectervaring, interim projectleiders, procesbegeleiders, externe adviseurs of provinciale ambtenaren. Deze mensen stellen gedurende een bepaalde periode hun kennis en ervaring beschikbaar aan een gemeente die hieraan behoefte heeft. De expertpool is zodoende een instrument om opgedane kennis binnen gemeenten in bredere zin te benutten. Bovendien bieden gemeenten die actief meedoen, hun medewerkers nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden aan. Daarnaast kan de expertpool een manier zijn voor gemeenten om minder aan externe bureaus uit te besteden, waardoor de kennis die is opgedaan beschikbaar blijft binnen de regio/provincie. We willen 2009 gebruiken om dit idee handen en voeten te geven, en gemeenten te vinden die zich als eerste willen aansluiten.

Kenniskring

Een kenniskring is een groep organisaties die voor een vergelijkbare opgave staan. Doel van de groep is te komen tot kennisuitwisseling, ervaringen en vraagstukken te delen en nieuwe ideeën te vormen. De kenniskring heeft een ondersteunende functie in de implementatie van een project. Daarbij kan men denken aan de implementatie van de centra voor jeugd en gezin, waarbij gemeenten veel profijt kunnen hebben van het uitwisselen van kennis en ervaringen.

Kenniscentrum

We willen de verspreiding van en communicatie over *good practices* via provinciale kenniscentra continueren en waar mogelijk verbeteren. In de vorige periode werden best practices vaak verspreid via websites, zie bijvoorbeeld de site van het kenniscentrum WWZ op www.wwz-nh.nl. We zullen nagaan of dergelijke sites een effectief middel zijn en waar nodig nieuwe vormen van overdracht inzetten.

8.4 Meten, evalueren en actualiseren

In de verschillende programmajnen is aangegeven welke doelstellingen wij in de periode 2009-2012 willen bereiken. Niet alle doelstellingen zijn op zodanige wijze geformuleerd dat we hierbij de concrete resultaten kunnen benoemen. Het stellen van concrete resultaten krijgt pas betekenis als we weten wat het vertrekpunt van ons beleid is (zie onderstaand kader voor een fictief voorbeeld). Waar we ons beleid voortzetten, kunnen we vaak al gebruikmaken van gegevens over onze uitgangspositie. Waar we met het programma Zorg & Welzijn nieuw beleid gaan voeren of onze accenten verleggen, organiseren we waar nodig en zo mogelijk op het niveau van de beleidsdoelen nulmetingen. Op basis daarvan stellen we vervolgens alsnog reële concrete resultaten. Op deze wijze geven wij concreet aan hoe en waarop wij ons beleid op het gebied van Zorg & Welzijn willen (laten) beoordelen. Niet alleen aan het einde van de beleidsperiode (2012), maar ook tussentijds, om mogelijkheden te hebben om ons beleid bij te sturen.

De mid-term review organiseren we in 2011. Op dat moment maken we de resultaten tot dan toe inzichtelijk en op basis daarvan scherpen we ons beleid aan. De subsidieregelingen zullen tijdens de mid-term review bekeken worden op bruikbaarheid en efficiency. Indien nodig en wenselijk zullen regelingen gecombineerd of aangepast worden.

Niet al onze beleidsdoelstellingen zijn echter te kwantificeren. Zo vraagt het aanjagen van een nieuwe ontwikkeling al snel om een kwalitatieve beoordelingswijze. Een kwalitatieve benadering is ook geschikt als we met behulp van een monitor inzicht willen krijgen in bijvoorbeeld de effecten van verstrekte subsidies. De mogelijkheid van kwantitatieve effectmeting op welzijnsgebied zijn beperkt en de inspanningen moeten steeds in redelijke verhouding staan tot het doel. Een monitor is vooral een instrument om iets te laten zien, om een vinger aan de pols te houden en zo nodig bij te sturen. Om verantwoording over bestede middelen af te leggen en om af te rekenen zijn er andere instrumenten. We willen het instrument 'monitor' creatief inzetten en ontwikkelen. In ons WWZ-programma hebben we daar al ervaring mee opgedaan.²⁹ Het is niet realistisch om toetsingscriteria aan te geven die

²⁹ 'WWZ in uitvoering in het landelijk gebied' - Bikker

programmabreed toepasbaar zijn (zie ook onderstaand voorbeeld). Deze zullen nauw moeten aansluiten bij de concrete uitwerking van de beleidsdoelstellingen. In onze tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma's geven we aan wanneer en op welke wijze we gaan meten, monitoren en evalueren.

Fictief voorbeeld

Thema: overgewicht

In ons beleidsprogramma hebben we aangegeven dat we het overgewicht bij kinderen willen tegengaan. Daartoe zullen we onder meer diverse activiteiten subsidiëren, waarvan het maatschappelijk effect zal zijn dat het overgewicht bij kinderen is afgenomen.

Tegengaan van overgewicht kan op 2 manieren worden bereikt, door:

1. sport;
2. gezond eten.

Stel, we subsidiëren 2 projecten, die respectievelijk de volgende doelstellingen hebben:

1. meer kinderen doen aan sport;
2. meer kinderen eten gezond.

Om deze doelstellingen te bereiken, worden 2 projecten uitgevoerd:

1. Opzet Jeugdsportfonds;
2. Introductie Lespakketten Gezond Eten op basisscholen.

De beoogde concrete resultaten van beide projecten luiden als volgt:

1. een x aantal kinderen hebben gebruik gemaakt van het Jeugdsportfonds;
2. een x aantal basisscholen hebben het Lespakket gebruikt.

Deze resultaten zijn natuurlijk relatief gemakkelijk in kaart te brengen. Het wordt echter lastiger te beoordelen of ook de doelstellingen van de projecten zijn behaald: hoe controleren we of de kinderen ook daadwerkelijk naar de voetbaltraining zijn geweest? En of de kinderen thuis wel een gezonde maaltijd eten? Dergelijke controles zijn nauwelijks uit te voeren. Echter, vaak zijn de projecten beproefde methodieken, en kunnen we op basis van vorige ervaringen en onderzoeken aannemen dat de doelstellingen worden bereikt.

Het uiteindelijke maatschappelijke effect van de projecten – het overgewicht is afgenomen – zou in dit voorbeeld wellicht kwantitatief vastgesteld kunnen worden. We moeten dan het (over-)gewicht van de deelnemende kinderen bij aanvang (een nulmeting) en afsluiting (een eindmeting) van de projecten meten. Helaas zijn dergelijke metingen niet altijd mogelijk, en kunnen de kosten hoog oplopen. Bovendien bestaat er niet altijd een direct verband tussen het effect en het project: zo zou het overgewicht ook kunnen afnemen doordat de kinderen meer buitenspelen dan voorheen.

Metten en evalueren

Om de resultaten van ons beleid in kaart te brengen en te beoordelen, gaan wij de komende periode op een aantal niveaus metingen doen:

1. op het niveau van uitvoeren van activiteiten;
2. op het niveau van beoogde resultaten van de activiteiten;
3. op het niveau van de beleidsdoelstellingen.

De niveaus zijn bepalend voor de frequentie en wijze van meten/beoordelen.

Ad. 1. Op het niveau van het uitvoeren van activiteiten zal jaarlijks in het kader van de planning & controlcyclus gemeten en gerapporteerd worden over realisatie van de voorgenomen activiteiten en projecten per programmalijn. De benodigde informatie is

afkomstig uit de voortgangsrapportages van de door ons gesubsidieerde projecten en activiteiten van de steunfuncties.

Ad. 2. Om de beoogde resultaten van onze activiteiten te kunnen beoordelen, organiseren wij jaarlijks met relevante partijen “midtermreviews” per programmalijn om zicht te houden op de goede koers, de juistheid van de veronderstelde werking van ons beleid, de waardering van de gerealiseerde resultaten en eventuele knelpunten in de uitvoering van ons beleid. Voordeel van deze midtermreviews is dat we zowel kwantitatieve als kwalitatieve informatie boven tafel kunnen krijgen. Tijdens de midtermreviews kunnen we de juistheid van onze meetpunten nagaan en het verhaal achter de cijfers in onze kwantitatieve metingen in beeld brengen.

Ad. 3. Om de beleidsdoelstellingen per programmalijn te monitoren, zijn gegevens (bijvoorbeeld uit nulmetingen) nodig op basis waarvan de ontwikkelingen kunnen worden onderzocht. Het gaat om kwantitatief en kwalitatief inzicht in hoeverre de resultaten van het provinciaal beleid hebben bijgedragen aan de beleidsdoelstellingen van de drie programmalijnen. Ook hier geldt dat, daar waar we niet hard kunnen krijgen op welke wijze ons beleid bijdraagt aan gewenste ontwikkelingen, we zo helder mogelijk de veronderstelde werking van ons beleid in beeld willen brengen. We gebruiken daarvoor onder meer het oordeel van experts (de deelnemers aan de midtermreviews aangevuld met onafhankelijke deskundigen) en monitoring.

Actualiseren

Op basis van de voortgangsrapportages, tussentijdse metingen, midtermreviews, en overige signalen van partners en doelgroepen van ons beleid actualiseren we waar nodig ons beleid.

Ook willen we nauwere banden met de (centrum-)gemeenten aanknopen. Op deze manier houden we meer voeling met de praktijk en kunnen we beter inspringen op de actualiteit in Noord-Holland. Centrumgemeenten hebben een functie die uitstraalt over hun eigen grenzen heen, en die functie willen we ondersteunen. We willen dit bereiken door regelmatig overleg te voeren. Daarbij vragen we de steunfuncties in hun contacten met gemeenten bij te houden welke onderwerpen waar spelen.

De actualisatie en de concretisering van ‘meten en evalueren’ verwerken we in het Uitvoeringsprogramma 2011-2012.

Hoofdstuk 9. Financiën

FINANCIEEL OVERZICHT PROGRAMMA ZORG EN WELZIJN

	2009	2010	2011	2012	Totaal
Programmabreed	7.715.443	7.370.046	7.020.046	7.020.046	29.125.581
Oprachtenbudget	500.000	600.000	550.000	550.000	
Stimuleringsregeling Maatschappelijke Ontwikkeling	1.000.000	1.900.000	1.600.000	1.600.000	
Participatiebudget (kleine initiatieven) (5)	100.000	100.000	100.000	100.000	
Steunfunctiewerk	6.115.443	4.770.046	4.770.046	4.770.046	
Programmalijn Gezond Opgroeien	1.425.000	1.425.000	950.000	950.000	4.750.000
jeugdmonitor(2)	150.000	150.000	75.000	75.000	
Jongerenparticipatie (methodieken) (5)	100.000	100.000	100.000	100.000	
Beeldvorming	100.000	100.000	100.000	100.000	
Centra voor Jeugd en Gezin	175.000	175.000	75.000	75.000	
Alcohol/drugsmisbruik	150.000	150.000	150.000	150.000	
kwetsbare groepen/zwerfjongeren (4)	600.000	600.000	300.000	300.000	
Radicalisering (5)	150.000	150.000	150.000	150.000	
Programmalijn Actief Meedoen	5.267.400	4.967.400	4.787.400	4.787.400	19.809.600
Arbeidsmarkt & Onderwijs(3)	1.187.000	1.187.000	1.187.000	1.187.000	
Vrijwilligers (5)	370.000	370.000	370.000	370.000	
Mantelzorg (4)	500.000	500.000	500.000	500.000	
Participatie, Integratie en Emancipatie (5)	423.200	423.200	423.200	423.200	
Zorgvragers	1.581.100	1.581.100	1.581.100	1.581.100	
Sport en beweging	610.000	360.000	210.000	210.000	
Wmo	80.000	30.000	0	0	
Sensor (telefonische hulpdienst)	516.100	516.100	516.100	516.100	
Programmalijn Vitaal Wonen	4.470.000	2.985.000	2.800.000	3.850.000	14.105.000
stimuleringsprojecten WWZ(1)	1.150.000	150.000	0	0	
Pilots WWZ integraal – verbreding (1,2)	440.000	450.000	600.000	650.000	
multifunctionele Accommodaties en dorpshuizen (2)	1.660.000	1.885.000	1.500.000	2.500.000	
wonen voor doelgroepen (1,2)	1.220.000	500.000	700.000	700.000	
totaal kosten	18.877.843	16.747.446	15.557.446	16.607.446	67.790.181
(1) ExinH					
(2) TwinH					
(3) gedeeltelijk uit TwinH					
(4) gedeeltelijk ExinH					
(5) Wordt uitgevoerd als onderdeel van de programma brede participatieregeling.					

De totale kosten van het programma zorg en welzijn bedragen € 67.790.000 voor de periode 2009 tot en met 2012.

De dekking van het programma is drieledig:

- *meerjarenraming*: de provinciale meerjarenraming geeft dekking voor in totaal € 51.035.000. Hiervan komt een bedrag van € 49.975.000 uit de meerjarenraming van de sector JZW en een bedrag van € 1.060.000 uit de meerjarenraming van de sector ELT.
- *exinh-middelen*: bestaande exinh-middelen leveren dekking op voor in totaal € 5.635.000.
- *twinh-middelen*: de nog door PS te accorderen twinh-middelen zullen voor € 11.450.000 aan dekking moeten leveren. Hier is nog geen besluit over genomen.

De totale verwachte dekking bedraagt € 68.120.000 en er resteert een dekkingsoverschot van € 330.000.

Tussen de geraamde bedragen van de programma-onderdelen kunnen wijzigingen optreden, deze blijven echter binnen het totaal van de begroting.

Achterliggende documenten/bronnen voor het Beleidsprogramma Z&W

naast gegevens uit mondelinge informatie/discussie/lezingen/jaarverslagen e.d.

- Instituut voor Politiek en Publiek, Burgerparticipatie in gemeenteland 2006
- I&O Research, Burgermonitor Noord-Holland 2006 2007
- BMC, Evaluatie Sociaal Beleidskader 2005 – 2008 Noord-Holland' 2007
- Provincie NH, Leertje van de Kraan 2006
- Provincie NH, De agenda voor de Toekomst' 2007
- Movisie, Welzijn versterkt burgerschap 2007
- In Axis, Help een burgerinitiatief 2007
- CBS, De Nederlandse Samenleving 2007 2007
- IPO / Commissie Lodders, Ruimte, Regie en Rekenschap 2008

- Inventgroep, Helpen bij Opgroeien en Opvoeden: Eerder, Sneller en Beter 2005
- SCP/TNO/NIZW, Vroegtijdige Signalering van Problemen bij 0-12 jarigen 2005
- Unicef, Child Poverty in Perspective: An Overview of Child Well-Being in Rich Countries. A Comprehensive Assessment of the Lives and Well-Being of Children and Adolescents in the Economically Advanced Nations 2007
- Ministerie voor Jeugd en Gezin, Alle kansen voor alle kinderen 2007
- Monshouwer, K., Verdurmen, J., Dorselaer, S. van, Smit, E., Gorter, A., Vollebergh, W., Jeugd en Riskant Gedrag 2007
- Winter, M. de: Opvoeding, onderwijs en jeugdbeleid in het algemeen belang: de noodzaak van een democratisch-pedagogisch offensief. In: Bouwstenen voor een betrokken jeugdbeleid, WWR rapport 2007
- Peilstationsonderzoek Scholieren. Roken, Drinken, Drugsgebruik en Gokken onder Scholieren vanaf 10 jaar 2008
- FORUM, Jongeren in Nederland: Hun Tevredenheid & Geluk 2008

- Verberk, G.M.T., Attitudes Towards Ethnic Minorities: Conceptualizations, Measurements and Models (proefschrift) 1999
- SER, Niet de Afkomst, maar de Toekomst: Naar een Verbetering van de Arbeidsmarktpositie van Allochtone Jongeren 2007
- Ministerie van VROM, Zorg dat je erbij hoort, Integratienota 2007-2011 2007
- MKB Nederland, Arbeidsmarkt is knelpunt voor economie 2007
- Interventieteams / D. Corporaal, Eindrapportage Vrijblijvendheid Voorbij 2007
- I&O Research, Discriminatieklimaat Noord-Holland 2008
- Gielen, A-J, Radicalisering en Identiteit: Radicale Rechtse en Moslimjongeren Vergeleken 2008
- VROM, Deltaplan inburgering, Vaste voet in Nederland 2008
- ACB Kenniscentrum, Radicaal Anders, een impressie van het beleid van gemeentes, moskeeën, het onderwijs en welzijnswerk ten aanzien van islamitische jongeren die mogelijk radicaliseren 2008
- Ministerie BZK, Actieplan Polarisatie en Radicalisering 2008

- Unicef/ UNhabitat, Child friendly cities	1996
- RIGO Research en Advies, Monitor Zorgwoningen Provincie Noord-Holland, verslag van een pilot	2007
- Bestuur & Management Consultants, Eindrapport onderzoek Kleinschalig wonen voor mensen met dementie in Noord-Holland	2007
- BMC, Steunen in stenen	2007
- Research voor Beleid, Eindmeting Monitor Stimuleringsprogramma WWZ 1 ^e reeks voorbeeldprojecten	2008
- Provincie NH, Grande Finale 1 ^e reeks voorbeeldprojecten WWZ	2008
- Euro RSCG Bikker, Wonen, welzijn en zorg in uitvoering	2008
- Verkroost Advies, Keuzemodel Opplussen eigen woningbezit	2008
- DSP-Groep, Kleinschalig wonen vergroten, Onderzoek voor de provincie Noord-Holland	2008
- Tamminga, G (Trace-Advies), Sipma, N. (EIM), Dorpswinkels in de kern, onderzoek naar concepten en voorwaarden	2007
- IPO, Bouwstenen Zorgvragersbeleid	2007
- Instituut voor Publieke Sector Efficiëntie Studies Technische Universiteit Delft, Schaal en zorg; Een inventariserend onderzoek naar de relatie tussen schaal, bereikbaarheid, kwaliteit en doelmatigheid in de zorg	2008
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Zorgbalans 2008, de prestaties van de Nederlandse Gezondheidszorg	2008
- Sociaal Economische Raad, Langdurige zorg verzekerd, Advies over de toekomst van de AWBZ	2008
- Boer, A.H. de., Schellingerhout, R., Timmermans, J.M., SCP, Mantelzorg in cijfers	2003
- Schreuder Goedheijt, T., Visser, G, Huijbregts, V, Expertisecentrum Informele Zorg, Facts en trends, Mantelzorg in Nederland	2006
- Ministerie van VWS, Voor elkaar, beleidsbrief mantelzorg en vrijwilligerswerk 2008-2011	2007
- Oosterlee, V.A. en Vink, R.M., De omvang van huiselijk geweld in Haarlem. Een schatting met de vangst-hervangst analysemethode, GGD Kennemerland	2006
- Ministerie van Justitie, Factsheet Huiselijk geweld	2007
- Erden, I., Families Onder Druk	2008
- Vilans, Factsheet Ouderenmishandeling	2008
- Sociaal Economische Raad, Maatschappelijke Stages, een schat aan ervaringen	2007
- Berg, E. v. d. en Hart, J. de, Sociaal en Cultureel Planbureau, Maatschappelijke organisaties in beeld. Grote ledenorganisaties over actuele ontwikkelingen op het maatschappelijk middenveld	2008
- Ministerie van VROM, Thuis in de Buurt	2007

Afkortingen

A&O	Arbeidsmarkt en Onderwijs
AMA's	Alleenstaande Minderjarige Asielzoekers
APCP	Amsterdams Patiënten- en Consumente-Platform
ASGH	Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld
ASN	Algemene Subsidieverordening Noord-Holland
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektenkosten
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CPO	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap
ELT	Economie, Landbouw en Toerisme
Exinh	Extra Investeringsimpuls Noord-Holland
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
JZW	Jeugd, Zorg en Welzijn
K&B	Kennis- en Beleidsevaluatie
MaS	Maatschappelijke Stages
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
PBOJ	Provinciaal Bestuurlijk Overleg Jeugd
RI	Ruimtelijke Inrichting
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaters
ROP	Ruraal Ontwikkelingsplan
SBO nh	Samenwerkende Bonden van Ouderen in Noord-Holland
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
WWZ	Wonen, Welzijn, Zorg

Overzicht oud en nieuw beleid programma Zorg&Welzijn 2009-2012

Programma/ onderdeel	Nieuw beleid	Beleid voortzetten	Beleid stopt
Gezond Opgroeien			
o Jeugdmonitor	<ul style="list-style-type: none"> o Inventariseren wensen gebruikers o Verstrekken opdracht o Nulmeting op provinciale beleidsresultaten o Jaarlijkse rapportage 		
o Jongerenparticipatie	<ul style="list-style-type: none"> o Project nieuwe methoden o Kennis over participatie bij gemeenten vergroten middels steunfuncties o Gebruik participatieregeling evalueren 		
o Beeldvorming	<ul style="list-style-type: none"> o Provinciebrede campagne positieve beeldvorming Jeugd 		
o Centrum voor Jeugd en Gezin	<ul style="list-style-type: none"> o Stimuleren deskundigheid vroegtijdig signaleren 	<ul style="list-style-type: none"> o Ondersteuning bij opzetten CJG's aan gemeenten door steunfuncties o Uitvoeren impuls opvoedingsondersteuning 	
o Alcohol/drugsmisbruik	<ul style="list-style-type: none"> o Brede pilot, inclusief monitor o Resultaten beschikbaar stellen voor andere regio's 		
o Kwetsbare doelgroepen	<ul style="list-style-type: none"> o Onderzoek vervolg 2010 	<ul style="list-style-type: none"> o Programma zwerfjongeren 	
o Radicalisering	<ul style="list-style-type: none"> o Realiseren Kenniskringen o Uitvoeren minimaal 2 pilots o Beeldvormingcampagne 	<ul style="list-style-type: none"> o Tegengaan van radicalisering door ondersteuning van gemeenten en instellingen 	
o Actief Meedoen			
o Arbeidsmarkt en onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> o Ontwikkeling en uitvoeren monitor o Provinciaal stageloket o Project leerwerkplekken o Ondersteunen pilotprojecten schoolkeuze 	<ul style="list-style-type: none"> o Programma Herstelling o Project schoolverlaters o Projecten aansluiting onderwijstypen o Stageprojecten o Projecten laaggeletterdheid 	
o vrijwilligers	<ul style="list-style-type: none"> o Bevorderen deelname jongeren en allochtonen aan vrijwilligerswerk o Implementeren goodpractices 	<ul style="list-style-type: none"> o Versterken steunpunten vrijwilligers o Deskundigheidsbevordering 	

Programma/ onderdeel	Nieuw beleid	Beleid voortzetten	Beleid stopt
o Mantelzorg		o Ondersteunen projecten mantelzorg o Ontwikkelen en verspreiden good practices	
o Participatie, integratie, emancipatie	o Provinciaal Plan van Aanpak discriminatie (w.o. homobeleid): -ondersteuning gemeenten -ondersteunen scholen en maatschappelijke instellingen o Regeling kleine initiatieven (programmabreed)	o Sluitende ketenaanpak huiselijk geweld o continueren kennisringen huiselijk geweld o Pilots lokaal integratiebeleid o Ondersteuning van gemeenten en instellingen op het gebied van participatie en emancipatie van minderheden	
o Zorgvragers		o Ondersteunen zorgvragersorganisaties	
o Sport en beweging	o Bestrijding overgewicht o Topsportbeleid o Sportaccommodaties	o Ondersteuning samenwerkingsverbanden door steunfuncties o Uitvoering Jeugdsportfonds Noord-Holland o breedtesportontwikkeling	
o Telefonische hulpdienst	o Efficiëntieverbetering Sensor	o Ondersteuning Sensor	
o Wmo	o Integratie Wmo kennisbank in bredere provinciale kennisfunctie	o Ondersteuning Wmo beleidsontwikkeling/ herijking welzijnsbeleid en participatie	o Wmo verordening o Wmo masterclass
o Sociaal Beleid	o Stimuleringsregeling Maatschappelijke Ontwikkeling		o Beleidskader sociaal beleid wordt beëindigd
o Vitaal Wonen			
o Stimulering Integrale WWZ-programma's gemeenten		o Voortzetting bestaande voorbeeldprojecten Landelijk gebied (t/m 2009) o Verspreiding van kennis	Voorbeeldprojecten landelijk gebied stoppen per 2010
o Integrale WWZ-projecten - verbreding	o Nieuwe voorbeeldprojecten met verbreding naar 1 ^e lijnszorg, welzijn, jeugd, corporaties, regio.	o Pilot woon-zorgscan en implementatie gebruik	
o Leefkwaliteit kernen en wijken	o Pilot project o Verspreiden kennis	o Ondersteuning gemeenten en dorpsraden bij vitale kernen en wijken. o Kennisuitwisseling sociale pijler stedelijke vernieuwing.	

Programma/ onderdeel	Nieuw beleid	Beleid voortzetten	Beleid stopt
<ul style="list-style-type: none"> ○ Kindvriendelijk wonen 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Verkenning en pilotproject i.s.m. gemeenten ○ Verspreiden van kennis en ervaring 		
<ul style="list-style-type: none"> ○ Multifunctionele accommodaties en dorpshuizen 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Nieuwe regeling Multifunctionele accommodaties 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Regeling dorpshuizen 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Aparte regelingen wijksteunpunten en dorpswinkels
<ul style="list-style-type: none"> ○ Wonen Plus 		<ul style="list-style-type: none"> ○ Overdragen van WonenPlus kennis door steunfunctieinst. (t/m 2009) 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Subsidieregeling Wonen Plus ○ Ondersteuning st. WonenPlus
<ul style="list-style-type: none"> ○ Wonen voor doelgroepen 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Stimuleren initiatieven kleinschalig wonen voor nieuwe doelgroepen ○ Ondersteunen gemeenten ○ Regeling Collectief Particulier Opdrachtgeverschap 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ondersteunen initiatieven kleinschalig wonen voor dementerenden (t/m 2009) ○ Monitor zorgwoningen 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Regeling kleinschalig wonen voor mensen met dementie stopt per 2010.

Bijlagen

1. Toelichting Onderwijs & Arbeidsmarkt
2. Interactieve overleggen

Bijlage 1 Beleid Arbeidsmarkt en Onderwijs

Voor de provincie zijn de terreinen Arbeidsmarkt en Onderwijs onderling nauw verbonden. Dé manier om “mee te doen” in de samenleving is het hebben van werk. Daarom is het Arbeidsmarkt- en Onderwijsbeleid opgenomen in het hoofdstuk “Actief Meedoen” van het Programma Zorg en Welzijn 2009-2013. Het beleidsterrein is tevens nauw verbonden met de Economische Agenda van de provincie. Economische groei is mede afhankelijk van een zo hoog mogelijke actieve arbeidsparticipatie en een goede inzetbaarheid van de beschikbare beroepsbevolking.

Hoofdstuk 1: Ontwikkelingen

Krapte op de arbeidsmarkt

Het arbeidsmarkt-journaal van het CWI (febr. 2008) beschrijft de trends op de arbeidsmarkt in 2007 met de koppen: “Hoogzomer op de arbeidsmarkt” en “Arbeidsmarkt in 2007 verder verkraapt”. Het CWI kenmerkt de arbeidsmarkt in Noord-Holland Noord en Amsterdam/Kennemerland als krap en in de Gooi en Vechtstreek als zeer krap. De arbeidsmarkt wordt door de vergrijzing steeds krappere. Er is in Nederland structureel een daling van de beroepsbevolking. Die daling werkt regionaal verschillend uit, in de regio Amsterdam zal de beroepsbevolking ook op langere termijn nog licht blijven stijgen, in Noord-Holland Noord zal de beroepsbevolking relatief sterk gaan dalen.

Tabel: groei van de beroepsbevolking (prognose provincie Noord-Holland)

	2006	2010	2020	2030	2040
Absoluut					
Nederland	7.381.900	7.248.500	7.030.500	6.725.500	6.619.800
Noord-Holland	1.219.500	1.208.900	1.215.600	1.193.300	1.215.100
NH-Noord	289.200	278.700	266.000	249.900	244.800
NH-Zuid	930.300	930.100	949.600	943.500	970.300

Door de krapte op de arbeidsmarkt is het percentage niet werkende werkzoekenden (NWW) in Noord-Holland volgens de cijfers van het CWI in 2007 gedaald tot 5,8 procent van de totale beroepsbevolking. Ook in Amsterdam daalt het aantal werkzoekenden, maar met een percentage van 9,6 procent blijft dit duidelijk boven het Noord-Hollandse gemiddelde. Jongeren en mensen die kort werkloos zijn profiteren het meeste van de krapte op de arbeidsmarkt. Zij vinden op een krappe arbeidsmarkt relatief makkelijk een baan.

Het Midden en Kleinbedrijf voelt de krapte op de arbeidsmarkt. MKB-Nederland stelt: “De concurrentiepositie van Nederland zal door de krapte op de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan.” (Arbeidsmarkt is knelpunt voor de economie, MKB-Nederland, september 2007). MKB-Nederland constateert verder dat in de bouw, horeca, zakelijke dienstverlening en zorg het aantal banen sterk is gegroeid.

De komende structurele krapte op de arbeidsmarkt zal de vraag naar middelbaar en hoger opgeleiden doen toenemen en dus de vraag naar een zo hoog mogelijke en adequate scholing van de starters op de arbeidsmarkt. Een hoog opleidingsniveau is van belang voor de productiviteit en daarmee voor de economische groei. Met de structurele krapte op de arbeidsmarkt voor de komende 30 jaar is het stimuleren van een zo hoog mogelijke opleiding niet alleen van belang voor de mogelijkheden van de werknemers, maar ook een economische factor.

Groenpluk

Door de gunstige macro-economische situatie (3,5 % economische groei in 2007) is het aantrekkelijk voor jongeren om sneller het onderwijs te verlaten en te gaan werken. De hoogconjunctuur brengt veel vacatures met zich mee in de sectoren handel, zakelijke dienstverlening en horeca. Dat heeft groenpluk in de hand gewerkt. De Raad voor Werk en Inkomen heeft in onderzoek een sterk verband aangetoond tussen de stand van de conjunctuur en de omvang van de schooluitval door groenpluk (bron: RWI: kwartaalanalyse arbeidsmarkt, 2e kwartaal 2005). Volgens het CBS hebben schoolverlaters zonder een startkwalificatie bijna twee keer zo vaak geen baan (35%) als jongeren die wel een startkwalificatie hebben (19%). Als de werkgelegenheid weer afneemt, lopen de jongeren die nu zonder startkwalificatie aan het werk zijn gegaan het grootste risico om werkloos te worden. Het kabinet wil, onder andere middels de invoering van de werkleerplicht, groenpluk tegengaan. Dit omdat jongeren met een startkwalificatie aantoonbaar meer kansen hebben op de arbeidsmarkt. Jongeren kunnen werken én leren tegelijkertijd, of op de werkvloer alsnog hun diploma halen via EVC- trajecten. De grootste winst is echter nog altijd te behalen door jongeren op school te houden. Die winst is niet alleen voor de jongeren zelf van belang, maar ook voor de economische groei en het functioneren van de kenniseconomie.

Mismatch op de arbeidsmarkt

Werkloosheid wordt onder andere veroorzaakt door een mismatch op de arbeidsmarkt (CPB). De kennis en vaardigheden van de werkzoekende sluit niet aan op de eisen van de arbeidsmarkt. Ten eerste kiezen relatief veel jongeren voor studies waar weinig behoefte aan is, terwijl studies die veel perspectief bieden minder populair zijn. Deze zogenaamde mismatch wordt bijvoorbeeld waargenomen in Amsterdam waar het aantal leerlingen dat kiest voor een BOL³⁰-opleiding techniek sterk is gedaald (van 7.083 leerlingen in 2004/2005 naar 4.781 leerlingen in 2005/2006). Ook de BBL³¹ techniek-opleiding laat een kleine daling zien (van 2.366 naar 2.103 leerlingen). De behoefte aan jongeren met deze opleidingen vanuit het bedrijfsleven is echter groot. Ten tweede bestaat er een mismatch op de arbeidsmarkt

³⁰ Beroepsopleidende Leerweg ('standaard' beroepsopleiding)

³¹ Beroepsbegeleidende Leerweg (in dienst van werkgever, 1 dag per week naar school)

doordat het bedrijfsleven behoefte heeft aan jongeren met een hoog opleidingsniveau (minimaal MBO 3 niveau) terwijl veel jongeren opleidingen op MBO 1 en 2 niveau volgen.

Een juiste studiekeuze van jongeren draagt bij aan het oplossen van de problemen die ontstaan door de krapte op de arbeidsmarkt én zorgt ervoor dat jongeren gemakkelijker een baan kunnen vinden. Hiermee kun je niet vroeg genoeg beginnen, interesses van kinderen ontwikkelen zich al op jonge leeftijd. Ons bereiken signalen dat basisscholen zich hier steeds meer bewust van zijn en graag initiatieven willen ontplooiën om kinderen in de basisschoolleeftijd al bewust in aanraking te brengen met verschillende beroepsgroepen. Ook op de Pabo's zou hieraan meer aandacht besteed kunnen worden in de opleiding.

Stages en leerwerkplekken

Stages en leerwerkplekken zijn van belang voor jongeren, bedrijven en scholen. Voor jongeren vormen stages en leerwerkplekken een belangrijk onderdeel van de opleiding van jongeren. Jongeren kunnen door stages en leerwerkplekken kennis maken met de praktijk en met de cultuur van het bedrijfsleven. Daarmee vervullen "de praktijklessen" een belangrijke stap naar de arbeidsmarkt: leerlingen maken kennis met de werkcultuur en het ritme van de arbeidsmarkt. Dit wordt steeds vaker als problematisch ervaren door werkgevers. De werkgever moet de stagiair op de werkvloer niet alleen beroepsvaardigheden, maar vaak ook de vaardigheden en omgangsvormen die bij werk komen kijken, bijbrengen. Dit ondermijnt de motivatie van werkgevers om stagiairs aan te nemen. Voor bedrijven zijn leerwerkplekken belangrijk omdat potentiële arbeidskrachten voor vacatures kunnen worden gevonden. Voor scholen bieden stages en leerwerkplekken de mogelijkheid om kennis te nemen van de eisen die de beroepspraktijk stelt aan de nieuwe werknemers. Hiermee is het een middel om onderwijs beter af te stemmen op de arbeidsmarkt.

Werkgevers zijn degenen die uiteindelijk stageplaatsen aanbieden en de stagiairs begeleiden. In een aantal sectoren hebben werkgevers zich sectoraal georganiseerd. In de bouw is het bijvoorbeeld gebruikelijk dat stichtingen worden opgericht door ondernemers. Deze stichtingen nemen BBL-leerlingen aan en coördineren de opleiding van deze leerlingen. Ook in de zorg is de opleiding van leerlingen over het algemeen goed georganiseerd. Er zijn echter ook branches waarin werkgevers meer moeite hebben om stageplekken aan te bieden en leerlingen te begeleiden. Voor bijvoorbeeld de kleinere detailhandel is het moeilijk goede begeleiding te bieden aan stagiairs. Allochtone zelfstandige ondernemers kennen soms ook niet de weg om erkenning tot leerwerkbedrijf te verkrijgen bij de kenniscentra. De formele procedure werpt te grote hindernissen op voor deze kleine bedrijven.

Er is in Noord-Holland geen apart coördinatiepunt voor stages en leerwerkplekken, wel zijn er diverse initiatieven op dit terrein. Een aantal scholen heeft een eigen loket, maar veel stages komen tot stand via individuele contacten van docenten en bedrijven. Er blijkt behoefte aan een instantie die de coördinatie voert over beschikbare stageplaatsen en die bemiddelt tussen werkgevers, leerlingen en onderwijsinstellingen. Bedrijven en scholen weten elkaar soms niet te vinden, waardoor stageplaatsen niet benut worden. Ook worden bedrijven in bepaalde periodes in het jaar overvraagd naar stageplaatsen, terwijl ze in andere delen van het jaar geen stagiairs kunnen vinden. Leerlingen die geen stageplek kunnen vinden kunnen hun opleiding niet afronden en voor hen is dit een directe aanleiding voor schooluitval. Het is dus de hoogste tijd om dit probleem aan te pakken.

Voortijdig Schoolverlaten

Landelijk beleid

In 2006 startte het vorige kabinet de 'Aanval op de Uitval'. Stappen die daarbij al zijn gezet zijn de invoering van de kwalificatieplicht³², verbetering van de registratie van schooluitval en het sluiten van convenanten met de 14 RMC-regio's met de hoogste schooluitval. In de provincie Noord-Holland was de **RMC-regio Agglomeratie Amsterdam** (Amsterdam, Zaanstad, Amstelland en Meerlanden, Waterland) **hierbij betrokken**. In het schooljaar 2006-2007 is het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters landelijk gedaald met 3.400 (tot 53.100) ten opzichte van het jaar daarvoor. Alleen groenpluk van jongeren was voor het schooljaar 2006/2007 nog een probleem dat op de uitvalcijfers drukt. Omdat de eerste ronde convenanten positieve resultaten heeft opgeleverd (alle convenantpartners uit 2006/2007 verwachten dat zij het doel van 10% minder schoolverlaters zullen behalen) gaat het ministerie van OCW in 2008 met alle 39 RMC-regio's in Nederland afspraken maken om schooluitval terug te dringen.

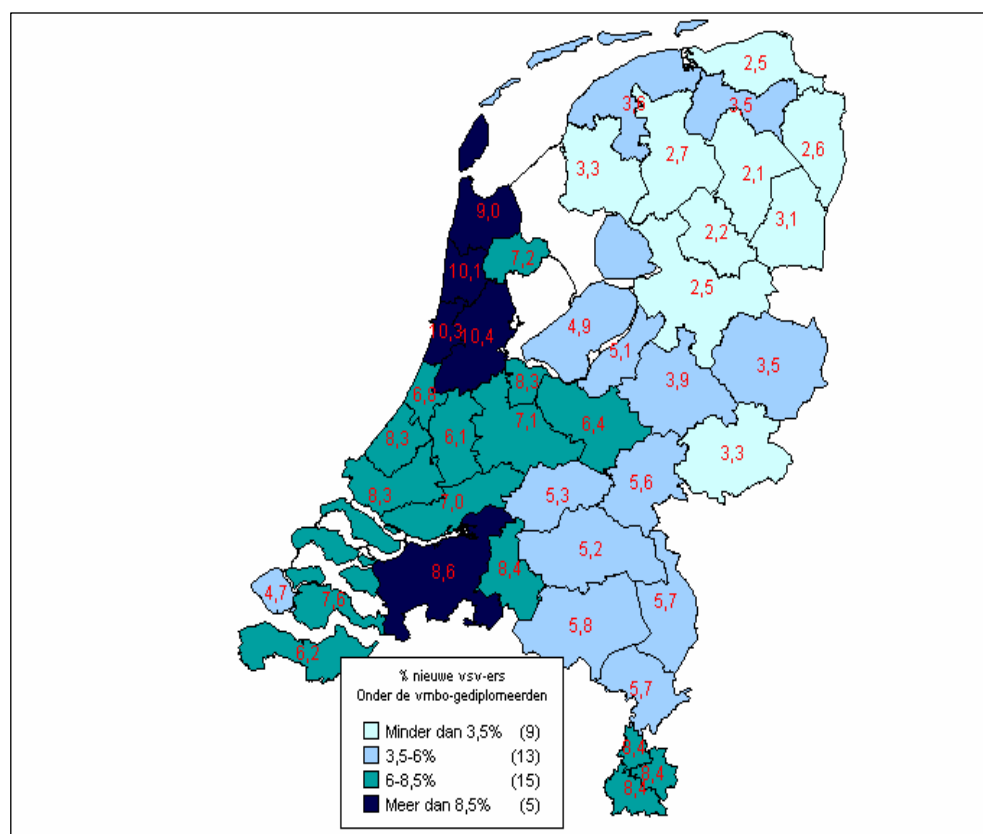
Het huidige kabinet wil het aantal nieuwe schooluitvallers in 2012 halveren. Het streefcijfer is maximaal 35.000 nieuwe schooluitvallers, tegenover 71.000 in 2002.. Vanuit het rijk wordt nadruk gelegd op samenwerking met de partners in de regio's (die weten het best wat er lokaal nodig is om de uitval verder terug te dringen). Het accent in het rijksbeleid ligt vooral op preventie: jongeren binnen de school houden en een betere aansluiting bij de overgang van schooltypen.

Landelijk beleid ten aanzien van voortijdig schoolverlaten wordt de komende jaren geïntensiveerd. Hiervoor is vanuit het rijk extra geld beschikbaar, van 21 miljoen euro in 2008 tot (indicatief) € 71 miljoen in 2011. Partners in het bestrijden van voortijdig schoolverlaten zijn vooral scholen, gemeenten, CWI's, zorginstellingen en het regionale bedrijfsleven. Naast preventief beleid blijft er aandacht voor de bestaande groep (werkende) schoolverlaters.

De maatregelen richten zich op: aanpakken bij de bron, soepele overgangen tussen schooltypen, het bij de les houden van leerlingen en de praktijk als leermeester. Concreet betekent dit extra aandacht voor een soepele overgang van vmbo naar mbo; betere loopbaanoriëntatie, studiekeuze en begeleiding; meer en betere zorg op school; aantrekkelijker onderwijs (met sport en cultuur) om jongeren op school te houden; meer ruimte voor vmbo-scholieren die het best leren met hun handen; meer maatwerktrajecten om uitval te voorkomen en inzet van 20.000 EVC-trajecten voor schooluitvallers van 18 tot 23 jaar.

³² Jongeren tussen de 16 en 18 jaar zonder startkwalificatie moeten een volledig onderwijsprogramma volgen dat is gericht op het halen van een startkwalificatie

Uitval na vmbo-diploma (per RMC-regio)

Bron: <http://www.voortijdigschoolverlaten.nl/docs/12-02/20080201%20bijlage%20kaart.pdf>

Op bovenstaande kaart wordt een overzicht getoond van percentages leerlingen in het vmbo die in schooljaar 2005/2006 een diploma hebben behaald en die op 1/10/2006 niet stonden ingeschreven voor een vervolgopleiding. Hier valt op dat de uitval in de provincies Noord-Holland en (een gedeelte van) Noord-Brabant aanmerkelijk groter is dan in de rest van Nederland. Harde conclusies hebben we op dit moment niet, maar het is wel een feit dat zowel Noord-Holland als Noord-Brabant de afgelopen jaren het meest hebben geïnvesteerd (lees: gesubsidieerd) in projecten en systemen rond het verbeteren van de registratie van schooluitvallers. In Noord-Holland hebben we nu zelfs een nagenoeg sluitende registratie van (voortijdig) schoolverlaters gerealiseerd. Dit zou een belangrijke reden kunnen zijn voor de hogere uitvalcijfers.³³

Provinciaal beleid

Als provincie Noord-Holland kiezen we ervoor om met onze inspanningen aan te sluiten bij het rijksbeleid en daar een eigen, op de specifieke provinciale situatie gerichte, invulling aan te geven. De Noord-Hollandse economie steunt voor een groot gedeelte op het MKB. Mede hierom blijft onze focus gericht op het vmbo en mbo. Ook zijn deze schooltypen – i.t.t. hbo en wo – veel sterker regionaal georiënteerd, en bezoekt uiteindelijk ruim 60 % van de jongeren een (v)mbo-opleiding. Daarom is het ook zo belangrijk dat de overgang van vmbo naar mbo soepel verloopt.

³³ Conclusie op basis van Uitvoeringsbrief schooluitval d.d. 30 november 2007 van minister Plasterk van OCW aan de Tweede kamer, nr. VSV/DIR/2007/48811. Citaat: "Om te beginnen is het aantal geregistreerde uitvallers door de invoering van het onderwijsnummer toegenomen (Zie brief Tweede Kamer, 2006-2007, 26695, nr. 37), waardoor de jaartotalen vanaf 2004/2005 hoger uitvielen dan op basis van RMC-registraties. Bovendien is het zo dat naarmate de groep krimpt, de jongeren met de hardnekkigste problemen overblijven."

Pas recentelijk besteden wij als provincie aandacht aan de doorstroming van het praktijkonderwijs naar het (v)mbo en de arbeidsmarkt. Deze doorstroom vindt wel degelijk plaats, net zoals de doorstroming naar deze schooltypen vanuit het speciaal onderwijs. Vanuit deze kwetsbare groep verlaat een groter gedeelte voortijdig hun opleiding. Deze jongeren hebben dan ook vaak net iets meer begeleiding nodig. Hieraan willen wij als provincie dan ook zeker aandacht aan (blijven) besteden. Het zelfde geldt voor studiekeuze en loopbaanoriëntatie voor leerlingen, een van de belangrijkste factoren in het voortijdig uitvallen van leerlingen.

Een andere ontwikkeling die van cruciaal belang kan zijn in het wel of niet uitvallen van leerlingen is de aanwezigheid van zorg op en rond school. Hierop zullen we in programmalijn 1: gezond opgroeien verder ingaan.

Laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid is een onderschat probleem, waar in Nederland veel méér mensen mee kampen dan algemeen bekend is. Er rust echter nog een taboe op dit onderwerp, dit gaat gepaard met een groot schaamtegevoel bij de laaggeletterden zelf.

Om een indruk te krijgen van de omvang van het probleem: in Nederland gaat het in totaal om circa 1,5 miljoen laaggeletterden. Dit is ongeveer 10 % van de bevolking. Hiervan is ruim 1 miljoen autochtoon en 500.000 allochtoon. Binnen de groep van autochtonen zijn ongeveer 250.000 mensen echt analfabeet en ongeveer 750.000 mensen functioneel analfabeet of laaggeletterd. Laaggeletterdheid hangt sterk samen met factoren als opleidingsniveau, werkloosheid, etniciteit, leeftijd, regio (in bijvoorbeeld de noordelijke provincies, Zuid-Limburg en Kop van Noord-Holland en in de oude binnenstadswijken van grote steden is het percentage laaggeletterde relatief hoog) en ook beroepsgroep (in bedrijfstakken als de agrarische sector en de bouwnijverheid komt laaggeletterdheid vaker voor).

De meeste laaggeletterden hebben geen startkwalificatie, slechts een kleine minderheid heeft een opleiding op middelbaar of hoger niveau. Relatief veel laaggeletterden behoren tot de hogere leeftijdscategorieën. In Noord-Holland bijvoorbeeld is slechts 9 % van de laaggeletterden in de provincie jongere (tussen de 16 en 24 jaar).

Sinds 2004 vinden er – vooral op landelijk niveau onder auspiciën van Stichting Lezen & Schrijven – veel initiatieven plaats met betrekking tot de bestrijding van laaggeletterdheid. In 2005 is vanuit het ministerie van OCW het Landelijk Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2006-2010 opgesteld, waarin verschillende partners (werkgevers, overheid, onderwijs) verantwoordelijkheid hebben gekregen in de uitvoering van het aanvalsplan. Provincies hebben hierin een aanjaagfunctie om de samenwerking van actoren in de provincie te faciliteren en te stimuleren. Het meest recente landelijke initiatief is het convenant tussen werkgevers, werknemers en overheid 'Structurele aanpak laaggeletterdheid in de samenleving en het bedrijfsleven 2007 – 2015'.

De aandacht voor laaggeletterdheid komt voort uit het recente besef van de kosten en risico's van laaggeletterdheid. Sociaal isolement, gebrek aan sociaal kapitaal, maatschappelijke

ongelijkheid, een mindere kwaliteit van leven en gezondheidsrisico's. Men loopt, kortom, het risico om niet mee te doen.

Deze factoren leiden niet alleen tot maatschappelijke kosten maar ook tot directe financiële gevolgen. Een indicator: het uitbannen van laaggeletterdheid onder de gehele bevolking betekent een in geld uitgedrukte waarde van de welvaartswinst van bijna 5,5 miljard euro per jaar. Dit is vergelijkbaar met iets meer dan 1 procent van het BBP. De inverdieneffecten (hoger geletterden maken minder gebruik van bijvoorbeeld zorgvoorzieningen, dit leidt dus tot kostenbesparingen) van het uitbannen van laaggeletterdheid op het terrein van gezondheidszorg, criminaliteit en sociale zekerheid bedragen ongeveer 537 miljoen euro per jaar (bron: 'De maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid' (2006) i.o.v. Stichting Lezen & Schrijven). Laaggeletterdheid gaat verder samen met een lagere arbeidsparticipatie en remt op deze manier ook direct de economische groei.

Partners en netwerk

De afgelopen jaren heeft de provincie er in zijn agenda Arbeidsmarkt en Onderwijs 2004-2007 en de geactualiseerde agenda Arbeidsmarkt en Onderwijs 2008 voor gekozen een aantal concrete projecten uit te voeren. Vanaf het aantreden van het huidige college is echter steeds duidelijker geworden dat vanuit de partners een aanvullende rol van de provincie op het terrein van Arbeidsmarkt en Onderwijs wordt gevraagd.

Begin 2008 heeft de provincie aan het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland-Noord en aan VNO-NCW gevraagd om in respectievelijk Noord-Holland-Noord en Noord-Holland-Zuid thematafels Arbeidsmarkt en Onderwijs te organiseren waarin de partners uit het veld konden aangeven welke rol zij van de provincie verwachten. De belangrijkste aanbevelingen van de thematafels aan de provincie waren:

- 1) De provincie kan een rol spelen in het bij elkaar brengen van partijen op het terrein van Arbeidsmarkt en Onderwijs
- 2) De provincie wordt verzocht te zorgen voor goede en vergelijkbare cijfers en analyses op het gebied van Arbeidsmarkt en Onderwijs.

Daarbij werd aangetekend dat de grote regionale verschillen, met name tussen het Noorden en Zuiden van de provincie, in het oog moeten worden gehouden.

Regionale Platforms Arbeidsmarkt Onderwijs

De provincie hecht belang aan het bestaan van Regionale Platforms Arbeidsmarkt en Onderwijs. Het collegeprogramma besteedt daar ook aandacht aan. In deze platforms hebben partijen overleg over de wijze waarop in regionaal verband de belangrijkste knelpunten op het gebied van Arbeidsmarkt en Onderwijs kunnen worden aangepakt. Partijen die aan deze platforms deelnemen zijn gemeenten, CWI, brancheorganisaties, werkgevers, werknemers, Kamer van Koophandel, scholen en opleidingsinstituten.

Op dit moment zijn er vier Platforms Arbeidsmarkt en Onderwijs in Noord-Holland actief:

1. Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid Noord-Holland-Noord
2. Platform Arbeidsmarkt en Onderwijs Amsterdam
3. Platform Arbeidsmarkt en Onderwijs Zuid-Kennemerland & Haarlemmermeer
4. Commissie Werk Gooi en Vechtstreek

Ook in de andere regio's in Noord-Holland worden platforms opgericht. De provincie neemt niet structureel deel aan de platforms.

Gebrek kennis en harde cijfers

Het ontbreekt in Noord-Holland aan provinciebrede, actuele cijfers en analyses over de arbeidsmarkt en het onderwijs. Daardoor kunnen de organisaties die zich bezighouden met de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt hun activiteiten moeilijk baseren op de actuele stand van zaken, en op elkaar. Ook zijn er grote verschillen in de regionale productiestructuur en de regionale arbeidsmarkt en is er voor sommige regio's te weinig inzicht in de regionale arbeidsmarkt.

Door veel partijen wordt het verzamelen, bundelen en beschikbaar stellen van recente cijfers en feiten als een typische taak voor de provincie gezien. De provincie Noord-Holland zal daarbij gebruik maken van de cijfers en analyses die al beschikbaar zijn via het CWI en de verschillende platforms.

Hoofdstuk 2: Wet- en regelgeving en Provinciale rol

Onderwijs

De provincie zoekt op het gebied van sociale zaken, welzijn, arbeidsmarkt en onderwijs altijd naar haar toegevoegde waarde. Met ingang van 1 augustus 2008 is de nieuwe Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) van kracht geworden. Met de nieuwe WVO komt een einde aan de oude Regionale Arrangementen. Deze zijn vervangen door het Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen (RPO).

Een RPO wordt gesloten voor een periode van 5 jaar en biedt de scholen in de regio veel ruimte en vrijheid om de onderwijsvoorzieningen goed te regelen. In een RPO moet duidelijk de relatie aangegeven worden van het bestaande en het toekomstige onderwijsaanbod met het vervolgonderwijs en de arbeidsmarkt in de regio. De partijen die een nieuwe RPO opstellen moeten hierover verplicht overleg voeren met o.a. de Provincie. De Provincie heeft geen instemmingsrecht. Dit is een verandering ten opzichte van de oude Regionaal Arrangementen waarbij we een wettelijke taak hadden op het gebied van de onderwijsadvisering.

Arbeidsmarkt

Op het gebied van arbeidsmarktbeleid heeft de provincie geen wettelijke bevoegdheid. De bevoegdheden in dit veld liggen bij gemeenten, CWI en UWV, die samen verantwoordelijk zijn voor de toeleiding van werklozen naar de arbeidsmarkt. In de Wet SUWI (Structuur Uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen) (2002) hebben de gemeenten daarin een coördinerende rol toebedeeld gekregen.

Rol provincie

De provincie wil regionale economische ontwikkeling stimuleren. Hiervoor is het van belang te zorgen voor een goed gekwalificeerd en voldoende groot aanbod van arbeid. De arbeidsmarkt is een regionale markt, met gemeentegrens overstijgende kenmerken. De provincie wil dan ook bijdragen aan een goed functionerende arbeidsmarkt, waarvoor ook onderwijs van groot belang is.

De provincie zal bij het uitvoeren van haar Arbeidsmarkt- en Onderwijsbeleid nooit treden in de wettelijke bevoegdheden van andere partijen maar op zoek gaan naar haar toegevoegde waarde. Richtinggevend daarin zal de balans zijn tussen enerzijds het ondersteunen van de partners in de regio en anderzijds het ondersteunen van specifieke innovatieve projecten. Op deze manier kan de provincie een duidelijk profiel laten zien en aansluiten op de vraag die er vanuit haar netwerk ligt.

Hoofdstuk 3: Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Inleiding

Als provincie willen we flexibel omgaan met veranderingen op de arbeidsmarkt. Wij willen dit vooral doen door met ons beleid aan te sluiten bij bestaande ontwikkelingen en goede initiatieven van bedrijven en onderwijsinstellingen te ondersteunen. Onze focus ligt bij jongeren. Wij willen dat jongeren volwaardig actief meedoen aan de Noord-Hollandse samenleving: een opleiding en een baan leveren hier een belangrijke bijdrage aan. Gelukkig zijn de perspectieven steeds meer verbeterd; er is sprake van een krapte op de arbeidsmarkt, waar eerder sprake was van werkloosheid. Hierdoor verbeteren de kansen van veel jongeren.

Het komt alleen nog te vaak voor dat jongeren voortijdig de schoolbanken verlaten, waardoor zij – ook in een groeiende economie – minder kans maken op de arbeidsmarkt. Daarnaast sluit het onderwijs in een aantal gevallen onvoldoende aan bij de vraag van het bedrijfsleven. Voor economische ontwikkeling is een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt cruciaal. In dit hoofdstuk zal worden beschreven wat we op dit terrein willen bereiken en wat we daarvoor gaan doen.

Wij zullen ons richten op drie sporen:

- 1) Monitoring en analyse van de arbeidsmarkt. Het doel daarbij is om via een jaarlijkse monitor organisaties te ondersteunen op het gebied van arbeidsmarkt en onderwijs. Jaarlijks zal een thema nader worden uitgewerkt in een analyse. In het kader van het bijhouden van belangrijke ontwikkelingen op de arbeidsmarkt treden we ook in overleg met de regionale platforms op het gebied van arbeidsmarkt en onderwijs.
- 2) Wat betreft de aanbodzijde wil de provincie bijdragen aan het bestrijden van voortijdige schooluitval en het vergroten van de arbeidsparticipatie. Hierbij richten wij ons op vermindering van het aantal voortijdig schoolverlaters, het behalen van startkwalificaties en het behalen van een werkkwalificatie van drop-outs, het ondersteunen van Herstellingprojecten, het bestrijden van laaggeletterdheid en door het creëren van maatschappelijke stages.
- 3) Wat betreft de vraagzijde wil de provincie bijdragen aan verbetering van de concurrentiepositie van het midden- en kleinbedrijf door de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel te vergroten. Dit willen wij realiseren door een pilot voor een stageloket op te zetten, door het creëren van stages en leerwerkplekken te ondersteunen en door stages binnen de provincie te bevorderen. Ook willen wij initiatieven ondersteunen die het maken van een juiste studiekeuze bevorderen.

Voorstel is om de beleidsdoelen te behalen via gerichte opdrachtverlening en subsidies.

Hoewel de problemen op het gebied van Arbeidsmarkt en Onderwijs in het noordelijk deel van de provincie en het zuidelijk deel verschillen, zijn onze beleidsdoelen in het noordelijke en het zuidelijke deel niet verschillend. Bij opdrachtverlening en subsidieverlening willen we specifiek aandacht besteden aan de regionale verschillen.

1) Monitoring en Analyse

Eén van de belangrijkste conclusies van de thematafels was dat de Provincie Noord-Holland organisaties op het vlak van arbeidsmarkt en onderwijs kan ondersteunen door te zorgen voor cijfermateriaal en analyses over arbeidsmarkt en onderwijs.

Vanaf 2009 zal de Provincie Noord-Holland in een 'Monitor Arbeidsmarkt en Onderwijs' bestaande kennis van andere partijen (bijvoorbeeld CBS, CWI, Platforms Arbeidsmarkt en Onderwijs) samenvoegen, aanvullen, en voorzien van een regionale en provinciale analyse. Door deze partijen bij (de opzet van) deze monitor te betrekken, wordt de monitor een gedeeld en vitaal document. Daarbij zal zoveel mogelijk bestaand materiaal gebundeld worden en worden bekeken welk cijfermateriaal ontbreekt en moet worden aangevuld. De jaarlijkse monitor biedt betrokken organisaties de kennisbasis om uitvoeringsgericht beleid op maat te maken, gebaseerd op actuele feiten.

De monitor Arbeidsmarkt en Onderwijs zal jaarlijks geactualiseerd worden. Bovendien zal jaarlijks een actueel deelaspect van de Noord-Hollandse arbeidsmarkt worden uitgelicht voor een wat uitgebreidere analyse (bijvoorbeeld 'stages', of een sector als de bouw). De provincie draagt zorg voor de toegankelijkheid van de cijfers voor de partners in het veld. Door cijfers beschikbaar te stellen voor de hele provincie, verschillende regio's en belangrijke sectoren binnen de provincie, helpen we de partners optimaal te functioneren. Het beleid van de provincie zelf wordt (mede) gebaseerd op deze cijfers.

Resultaat:

- Jaarlijkse monitor

Partners en Netwerk

Het beleid van de provincie zal aanvullend zijn op de wettelijke taken van het Rijk, gemeenten en andere organisaties. De provincie vindt haar input vanuit de platforms Arbeidsmarkt en Onderwijs en zal regelmatig (ambtelijk en bestuurlijk) met de platforms in overleg treden. Ook nodigt de provincie de partijen binnen platforms uit projectaanvragen in te dienen om aanspraak te maken op de subsidiemogelijkheden van de provincie.

In Zaanstreek-Waterland bestaat geen platform Arbeidsmarkt en Onderwijs. De provincie zal met partijen in die regio in overleg treden om te bezien of daar ook behoefte bestaat aan een dergelijk platform. Ook partijen uit deze regio zullen worden gewezen op de monitor die wordt ontwikkeld en de provinciale subsidiemogelijkheden.

Bovendien zal de provincie in navolging van de thematafels die begin 2008 zijn georganiseerd ook de komende jaren thematafels organiseren om specifieke onderwerpen met haar netwerk te bespreken.

2) Vergroten arbeidsparticipatie (onderwijs)

a) Voorkomen voortijdig schoolverlaten en het behalen van een startkwalificatie

Voortijdig schoolverlaten willen we voorkomen door in te zetten op het behalen van startkwalificaties en op het bestrijden van zogenaamde groenpluk. Dit willen we realiseren door het stimuleren van doorlopende leerlijnen (aansluiting van het curriculum van verschillende onderwijstypen zodat de doorstroming wordt vergemakkelijkt), een mentorensysteem (begeleiding van jongeren vanuit zowel onderwijs als arbeidsmarkt), het

stimuleren van warme overdracht (zowel tussen schooltypen als tussen school en werk), en het behalen van een werkkwalificatie door drop-outs (dit is geen officiële startkwalificatie, maar vergroot de kansen van drop-outs op de arbeidsmarkt).

Voorkomen en bestrijden van voortijdige schooluitval realiseren we door projecten te subsidiëren die de aansluiting van praktijkonderwijs en vmbo op het mbo en de arbeidsmarkt bevorderen, tevens wordt aan projecten voor werkervaringsplaatsen voor definitieve schoolverlaters uit het vmbo en mbo subsidie verleend. Ook willen we knelpunten in de aansluiting van speciaal onderwijs (SO/VSO) op vervolgonderwijs en arbeidsmarkt aanpakken.

Daarnaast wil de provincie de komende vier jaar opnieuw investeren in projecten die jongeren tot en met mbo-niveau één en twee een stageplaats bieden. Met name voor mbo-deelnemers op niveau één en twee is het lastig een stageplaats te vinden en te behouden. Deze deelnemers hebben een relatief intensieve begeleiding nodig. Daarom vinden veel werkgevers stagiairs op deze niveaus minder aantrekkelijk dan stagiairs op niveau drie en vier. Voor jongeren zonder stageplek dreigt schooluitval.

Resultaat:

- Jaarlijks minimaal 4 projecten gericht op aansluiting van onderwijstypen en voorkomen van voortijdig schoolverlaten
- Jaarlijks minimaal 100 schoolverlaters behalen een werk- en/of startkwalificatie

b) Herstelling

Al meer dan tien jaar biedt de Provincie Noord-Holland met de stichting Herstelling de kans aan laaggeschoolde jongeren om werkervaring op te doen in de bouw of de groenvoorziening. Zo kunnen ze kennismaken met deze werksoorten. Bovendien krijgen de jongeren nauwe begeleiding, om ze startklaar te maken voor verder doorstroming in onderwijs en arbeidsmarkt.

Herstelling levert ook een belangrijke bijdrage aan het behoud van het cultureel erfgoed in de provincie. Herstelling Amsterdam vindt haar werkgebied binnen de Stelling van Amsterdam, Herstelling Den Helder werkt op de forten rondom Den Helder en op Willemsoord en Herstelling Gooi werkt op fort Werk IV in Bussum.

De Herstelling projecten kennen geen instroomeisen aan de deelnemers. Hierdoor neemt vooral de onderkant van de arbeidsmarkt deel aan Herstellingprojecten. Toch stroomt ongeveer 50% van de deelnemers aan 'Herstelling' positief uit.

Resultaat:

- Jaarlijks 265 nieuwe deelnemers aan de Herstellingprojecten

c) Laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid is een belangrijk aandachtspunt. Als provincie hebben we een aanjagende functie in het samenbrengen van partijen. Als provinciale partner kunnen wij een rol vervullen bij het verspreiden van kennis en het genereren van aandacht voor dit onderwerp. Onze speerpunten bij de bestrijding van laaggeletterdheid liggen op het vlak van

taboedoorbreking en bespreekbaar maken van het onderwerp, bewustwording – met name ook bij werkgevers – en trainingen van en door ambassadeurs. Hiertoe zullen we aan verschillende projecten die gericht zijn op bestrijding van laaggeletterdheid (met name in het regionale en provinciale bedrijfsleven) subsidie verstrekken. Ook willen we in samenwerking met bibliotheken en scholen projecten opzetten die zich richten op de bestrijding en vóórkoming van laaggeletterdheid bij kinderen.

Resultaat:

- Jaarlijks minimaal 3 op het bedrijfsleven gerichte projecten
- Jaarlijks minimaal 2 op bibliotheken, scholen en wijkhuizen gerichte projecten

d) Creëren van maatschappelijke stages

Vanuit de landelijke overheid (ministerie van OCW) is een plan van aanpak opgesteld voor de invoering van maatschappelijke stage in het onderwijs. Een maatschappelijke stage is een stage voor scholieren uit het voortgezet onderwijs, waarbij ze door het doen van vrijwilligerswerk kennismaken met het dragen van verantwoordelijkheid voor maatschappelijke belangen. Waar reguliere stages vooral beroepsvormend zijn, hebben maatschappelijke stages vooral karaktervorming tot doel.

Leerlingen kunnen een maatschappelijke stagen lopen in een maatschappelijke organisatie of bij projecten zonder winstoogmerk, bijvoorbeeld vrijwilligersorganisaties, professionele not-for-profit organisaties of bij maatschappelijke projecten van bedrijven. In 2011 moet het concept maatschappelijke stage zijn gefinaliseerd en moet het een integraal onderdeel vormen van het curriculum van de leerling. De maatschappelijke stage zal voor álle onderwijsniveaus verplicht worden en komt qua tijdsinvestering neer op minimaal 72 uur (10 werkdagen).

Als provincie willen wij ook op dit vlak onze maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen. Hiertoe gaan wij ons inzetten voor de stimulering en facilitering van maatschappelijke stages. We zullen een onderzoek (laten) uitvoeren naar de mogelijkheden voor maatschappelijke stages in Noord-Holland, en wij zetten ons in op het realiseren van 200 stageplaatsen in de sociale sector, zoals jeugdzorg, zorg, cultuur en onderwijs, en in de groensector (bijvoorbeeld landschapsbeheer of milieubewustwording). Wij zullen hiertoe onze netwerken inzetten om plekken beschikbaar te krijgen en om de coördinatie en begeleiding van organisaties en stagiaires aan te jagen.

Resultaat:

- Jaarlijks minimaal 200 maatschappelijke stageplaatsen in de sociale sector
- Jaarlijks minimaal 50 maatschappelijke stageplaatsen in de groene sector

3) Vergroten beschikbaarheid gekwalificeerd personeel (arbeidsmarkt)

a) Stage-loket

Op 11 februari 2008 is in PS een motie aangenomen om een pilot voor een stageloket te starten. In een aantal sectoren bestaat een tekort aan stageplaatsen. In andere sectoren is er juist een gebrek aan stagiaires. Voor zowel het onderwijs als het bedrijfsleven komt de match van vraag en aanbod nog onvoldoende tot stand. De vraag en het aanbod van stages en stagiaires moet dus beter zichtbaar worden, voor alle betrokken partijen.

Aansluitend bij het verzoek in de motie gaan we in overleg met partners op het vlak van onderwijs, arbeidsmarkt en met name stages, om in kaart te brengen welke initiatieven op dit terrein al bestaan. De provincie zal vervolgens een pilot ondersteunen die een meerwaarde vormt op de al bestaande initiatieven.

Het is bekend dat een persoonlijke kennismaking tussen docent, bedrijfsleider en leerling (warme overdracht) een belangrijke factor voor het welslagen van de stage. Het loket zal dus een persoonlijke matching mogelijk moeten maken, en betrokkenen stimuleren elkaar te ontmoeten. Een digitale matching alleen is niet genoeg.

Een ander aandachtspunt is het spreiden van de stages over het jaar. Mismatch in tijdschema's tussen bedrijven en opleidingen kan door het stageloket aan het daglicht komen. In onderling overleg kunnen partijen tot een oplossing komen. Door de stages en het startmoment van stages te coördineren binnen een gebied of regio, komen netto meer stageplaatsen beschikbaar.

In overeenkomst met de motie zullen we een plan maken voor de evaluatie van de pilot. Op basis daarvan kan een eventueel vervolgtraject voor de pilot worden opgesteld.

Resultaat:

- 1 pilotproject provinciaal stageloket in 2009.
De resultaten van het pilotproject worden na 2 jaar besproken met de cie SI. Op basis van deze evaluatie wordt besloten over eventuele voortzetting van het project

b) Stages binnen Provincie Noord-Holland

De Provincie Noord-Holland vindt het volgen van een stage een belangrijk onderdeel van de aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt. De Provincie Noord-Holland ziet hierin ook een duidelijke verantwoordelijkheid voor zichzelf weggelegd. De komende vier jaar wil de Provincie Noord-Holland in de eigen formatie 2% stageplaatsen op vmbo en mbo niveau realiseren. Deze ambitie wordt in nauw overleg tussen de directie beleid en de directie middelen nader uitgewerkt. Een deel van deze plaatsen wordt waarschijnlijk gerealiseerd bij organisaties waaraan wij opdrachten verstrekken. Ook wil de provincie druk uitoefenen om in de formatie van organisaties die meer dan € 1 miljoen provinciale subsidie ontvangen stageplaatsen en leerwerkplekken te creëren.

Resultaat:

- 2% stageplaatsen op vmbo en mbo niveau binnen de eigen formatie

c) Vervullen stageplekken in sectoren met personeelstekorten (zorg, techniek, bouw, landbouw, onderwijs)

In een aantal sectoren zal het de komende jaren steeds lastiger worden aan voldoende personeel te komen. Het gaat met name om zorg, techniek, bouw, landbouw en onderwijs. Dit tekort uit zich als eerste in een gebrek aan stagiairs. In verband met de krappe arbeidsmarkt leggen we extra nadruk op het vullen van leerwerkplekken in belangrijke

sectoren die moeite hebben voldoende nieuw personeel aan te trekken: de bouw, de techniek en de zorg.

We willen extra inzetten op het voorkomen dat leerlingen op deze opleidingen uitvallen, door de overgang van studie naar stage te versoepelen. Daarbij richten we ons op de genoemde sectoren, waarin wordt geschreeuwd om nieuwe werknemers. Om dit te realiseren gaan we twee soorten maatregelen uitvoeren.

- a. We gaan innovatieve projecten ondersteunen gericht op het werven en vasthouden van de leerlingen in deze sectoren
- b. We gaan projecten ondersteunen die stagiairs een persoonlijke begeleiding bieden. Zoals vermeld vinden stagiairs de aanpassing aan werkritme- en cultuur vaak lastig. Extra begeleiding kan dan uitkomst bieden.

Resultaat:

- Jaarlijks projecten in de sectoren zorg, techniek, bouw, landbouw en onderwijs ondersteunen waarbij in totaal 200 leerwerkplekken worden gecreëerd en gevuld.
- Hiervan 2 projecten gericht op de begeleiding van stagiairs

d) Studiekeuze en Werving

Voor een goede aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt is het belangrijk dat jongeren in hun studiekeuze kiezen voor opleidingen waaraan vanuit het bedrijfsleven behoefte is. Jongeren hebben echter niet altijd een goed beeld over de arbeidsmarktvrage en de arbeidsmarktperspectieven die zij met een bepaalde opleiding hebben. Ook laten zij zich in de keuze voor opleidingen beïnvloeden door factoren als bijvoorbeeld geografische ligging. De provincie hecht dan ook aan een goede spreiding van onderwijsvoorzieningen. De nabijheid van onderwijsopleidingen is daarnaast zeer waardevol voor regionale bedrijven en kan aantrekkelijk werken voor nieuwe bedrijven. De provincie wil daarom eventuele initiatieven die erop gericht zijn met name hoger onderwijsopleidingen naar het noordelijke deel van de provincie te halen stimuleren en waar nodig bestuurlijk zowel als ambtelijk ondersteunen.

Om een bijdrage te leveren aan beeldvorming bij jongeren rond arbeidsmarktperspectieven en imago van bepaalde opleidingen zullen in de provincie verschillende initiatieven genomen worden die gericht zijn op het beïnvloeden van de studiekeuzen van jongeren. Zo zijn er een aantal basisscholen waar jonge leerlingen kennismaken met technische beroepen.

De provincie wil innovatieve projecten ondersteunen waarbij (in een vroeg stadium) wordt geprobeerd de schoolkeuze van jongeren te beïnvloeden. De focus zal daarbij vooral liggen op technische beroepen en de zorgsector. De doelgroepen voor deze innovatieve projecten zijn basisscholen en de eerste jaren van het vmbo, decanen, docenten en scholieren.

Resultaat:

- Jaarlijks minimaal 3 regionale projecten om de studiekeuze voor bouw, techniek en zorg te beïnvloeden waarbij in totaal 1200 leerlingen betrokken zijn.

Bijlage 1 (bij Arbeidsmarkt en Onderwijs)

Cijfers en kenmerken voortijdig schoolverlaten

Het percentage vsv'ers is in Nederland gemiddeld 4,2%. In vrijwel alle 36 grootste gemeenten van het land is het percentage hoger. Voortijdig schoolverlaten is dan ook met name een stedelijk probleem. Er zijn verschillende sociaaleconomische kenmerken op regioniveau die samenhangen met het percentage nieuwe vsv-ers. Hoe hoger het aandeel is van uitkeringen, lage inkomens en niet westers allochtonen in een regio, hoe hoger het percentage nieuwe vsv-ers. Datzelfde geldt voor de armoedeprobleemcumulatiegebieden: hoe meer leerlingen in een regio in een armoedeprobleemcumulatiegebied wonen, hoe hoger over het algemeen het percentage voortijdige schoolverlaters is. (Bron: ON).

Persoonskenmerken voortijdig schoolverlaters

- Mannen en jongens vormen de meerderheid, met 60% (in de totale populatie jongeren is het aantal mannen (51%) vrijwel gelijk aan het aantal vrouwen);
- Uitval komt het meest voor bij jongeren van 17 en 18 jaar;
- Het percentage vsv-ers onder niet-westerse allochtonen ligt twee keer zo hoog als onder autochtonen;
- Het aandeel van de niet-westerse allochtonen van het totaal van de vsv-ers was in 2005-2006 27,1%;
- Van de totale groep nieuwe vsv'ers komt 19% zonder een diploma uit het voortgezet onderwijs. 12% heeft wel een vmbo-diploma, maar stroomt niet door naar een vervolgopleiding. 67% komt uit het mbo. 2% is uit het vavo afkomstig;
- De meeste nieuwe vsv-ers komen van niveau 2-4 van het mbo (54% in totaal);
- Van de leerlingen die het onderwijs instromen, verlaat 2% voortijdig het vmbo zonder diploma. Ruim 3% van hen verlaat voortijdig het onderwijs na het behalen van een vmbo-diploma en 19% verlaat voortijdig het MBO;
- De meerderheid van de leerlingen die in de brugklas uitvalt zit in een vmbo-brugjaar;
- In eerste instantie valt ongeveer 28 % van de jongeren uit in het vo en mbo zonder startkwalificatie (en nog eens 3% valt uit in het vso en het praktijk onderwijs). Een deel van deze leerlingen keert later wel weer terug in het onderwijs. Van de 18-24 jarigen heeft uiteindelijk 87,1% minimaal het niveau van de startkwalificatie behaald of volgt nog onderwijs;
- Vsv-ers hebben relatief vaker een vertraging in hun schoolloopbaan opgelopen dan niet vsv-ers. Ongeveer 65% van de vsv-ers heeft een vertraging van 1 of meerdere jaren (bij niet-vsv-ers geldt dit voor ongeveer 30%);
- Van het totale aantal vsv-ers is 16% verdacht van een misdrijf. Bij niet-vsv-ers is dat 3%;
- Het percentage vsv-ers dat wordt verdacht van een misdrijf is hoger in het mbo (17%) dan in het vo (13%);
- Het percentage verdachten is vooral hoog op niveau 1 van het mbo (vsv: 28%, niet-vsv: 21%).

(Bron: onderwijsnummer (ON) in 2005-2006)

Bijlage 2 (bij Arbeidsmarkt en Onderwijs)

Relevante passages collegeprogramma Krachtig, in Balans

In het collegeprogramma Krachtig, in Balans zijn de doelstellingen op het terrein van arbeidsmarkt en onderwijs als volgt geformuleerd:

- “Wij zullen de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt blijven stimuleren. Hierdoor moet ook uitval van leerlingen worden teruggebracht”.
- “Zonder de taken van Rijk of gemeenten te willen overnemen, zullen wij zo nodig een initiërende rol op ons nemen om onderwijsinstellingen met elkaar in contact te brengen, zodat een netwerk van scholen ontstaat met als doel de vorming en inrichting van onderwijs op maat voor alle Noord-Hollandse jongeren. Scholen hebben samen een verantwoordelijkheid om jongeren op de juiste opleiding te krijgen.”
- “Voortijdige schoolverlaters hebben slechte vooruitzichten op een voorwaardig maatschappelijk bestaan en kunnen in sommige gevallen de samenleving tot last zijn.”
- “Wij nemen het voortouw om scholen, Centra voor Werk en Inkomen, georganiseerd bedrijfsleven en jeugdzorg met elkaar in verbinden te brengen via een regionaal arbeidsmarkt- onderwijsplatform, dat ook zorgt voor voldoende stageplaatsen en leerwerkbanen”
- “De provincie zet zich in voor voldoende spreiding van onderwijsvoorzieningen.”

Bijlage 2. Overleg ter voorbereiding op Beleidsprogramma Z&W

A. Overleg met gemeenten

- Interactieve/consultatieronde West-Friesland 20 november 2007
- Interactieve bijeenkomst steden(startnotitie) bij provincie 22 november 2007
- Wethouders Jeugdbeleid Noord-Holland 22 november 2007
- Interactieve bijeenkomst dorpen in Abbekerk(startnotitie) 29 november 2007
- Overleg met programmaleiders Jeugd gemeente Haarlem, ambtenaar Jeugdbeleid Heerhugowaard en Alkmaar 10 december 2007
- Overleg wethouders Jeugdbeleid Noord-Kennemerland 9 januari 2008
- Overleg wethouders Jeugdbeleid West-Friesland 10 januari 2008
- Overleg wethouders Jeugdbeleid Zuid-Kennemerland 16 januari 2008
- Overleg wethouders Jeugdbeleid ' t Gooi 17 januari 2008
- Overleg wethouders Kop van Noord-Holland 25 januari 2008
- Bestuurlijk overleg met gemeenten 9 juli 2008
- Provinciaal Bestuurlijk Overleg Jeugd PBOJ 30 augustus 2007 + 25 juni 2008

B. Overleg met gesubsidieerde organisaties gezamenlijk

- trendberaad met steunfunctie-instellingen 12 maart 2008, 24 juni 2008
- overleg met SBO, Zorgbelang, APCP 25 april 2008
- overleg met SBO, Zorgbelang 27 juni 2008
- overleg APCP 1 juli 2008

C. Overleg met veel uiteenlopende organisaties gezamenlijk

- Grande Finale WWZ 5 maart 2008
- Interactieve bijeenkomst Agenda Jeugd 23 april 2008
- Interactieve bijeenkomst Zorg&Welzijn 22 mei 2008

D. Overleg met afzonderlijke (categorieën) organisaties/groepen

- PRIMO nh(reguliere overleggen) 20 febr., 19 mei, 21 augustus 2008
- PRIMO nh(per programmalijs) Actief meedoen 14 augustus 2008
- Gezond opgroeien 26 augustus 2008
- Vitaal wonen 28 augustus 2008
- Trendberaad met steunfunctie-instellingen 24 juni 2008
- ACB en Profor 15 januari 2008
- Zorgbelang 14 februari 2008
- APCP 18 februari 2008
- Sportservice (Geen specifieke overleggen)
- SBO 12 februari 2008
- Sensor (THD's) 5 febr. , 21 mei , 23 juni 2008
- Dorpshuizen, Platform Dorpshuizen Noord-Holland, Primo 7 augustus 2008
- Diverse contactpersonen aanpak Huiselijk Geweld 25 april, 25 juni 2008
- Thematafel Arbeidsmarkt en Onderwijs Noord Holland Zuid: 17 januari 2008
- Thematafel Arbeidsmarkt en Onderwijs Noord Holland Noord: 8 februari 2008

